

**SVENSKLÄRARSTUDENTERNAS UPP-
FATTNINGAR OM SVENSKLÄRARYR-
KET OCH OM EN BRA SVENSKLÄRARE**

Veera Rönkkö

Pro gradu-avhandling i svenska

Jyväskylä universitet

Institutionen för språk

Våren 2015

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty: Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department: Kielten laitos
Tekijä – Author: Veera Rönkkö	
Työn nimi – Title: Svensklärarstudenternas uppfattningar om svenskläraryrket och om en bra svensklärare	
Oppiaine – Subject: ruotsin kieli	Työn laji – Level: Pro gradu -tutkielma
Vuosi – Year: 2015	Sivumäärä – Number of pages: 78+1
<p>Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millaisia käsityksiä ruotsinopettajaksi opiskelevilla on hyvästä ruotsinopettajasta ja ruotsinopettajan ammatista. Tutkimuksessa vertailtiin ensimmäisen ja viidennen vuoden ruotsinopiskelijoiden käsityksiä, ja tavoitteena oli tutkia eroavakko heidän käsityksensä toisistaan. Tämän lisäksi selvitettiin, ovatko opettajan pedagogiset opinnot vaikuttaneet viidennen vuoden opiskelijoiden käsityksiin hyvästä ruotsin opettajasta ja ruotsin opettajan työstä. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluiden avulla. Tutkimukseen osallistui neljä ensimmäisen vuoden opiskelijaa ja viisi viidennen vuoden opiskelijaa. Kaikki tutkimukseen osallistuneet ruotsinopettajaopiskelijat opiskelivat Jyväskylän yliopistossa.</p> <p>Tulokset osoittivat, että ensimmäisen vuoden opiskelijat pitivät yleisesti hyvää opettajaa monitaiturina, jolla tulee olla samanaikaisesti useita taitoja ja ominaisuuksia. Sen sijaan viidennen vuoden opiskelijoiden mielestä hyviä opettajia voi olla monenlaisia.</p> <p>Molempien vuosikurssien opiskelijat olivat sitä mieltä, että hyvältä ruotsinopettajalta vaaditaan erityisominaisuuksia verrattuna muihin aineenopettajiin, mm. erityistä innostuneisuutta ja positiivisuutta. Ensimmäisen vuoden opiskelijat määrittivät ruotsin opettajan rooliksi aineen opettamisen ja oppilaiden viihdyttämisen. Viidennen vuosikurssin opiskelijat korostivat sen sijaan opettajan roolia kasvattajana.</p> <p>Ruotsinopettajan ammatin hyvinä puolina kuvailtiin mm. ihmisläheisyyttä ja mahdollisuutta nähdä työn tulokset heti. Huonoina puolina mainittiin oppilaiden mahdolliset asenne- ja motivaatio-ongelmat ruotsin kieltä kohtaan. Viidennen vuoden opiskelijat valittivat myös ruotsin oppikirjojen vanhanaikaisuutta ja niiden mielenkiinnostomia aiheita sekä opetusryhmien sisäisiä suuria tasoeroja. Kokonaisuutena viidennen vuoden opiskelijat suhtautuivat kuitenkin ammattiin ensimmäisen vuoden opiskelijoita positiivisemmin.</p> <p>Viidennen vuoden opiskelijat olivat pedagogisten opintojen ja erityisesti opetusharjoittelun myötä ymmärtäneet esim. oppilaslähtöisen opetuksen merkityksellisyyden sekä käytettävissä olevien kielenopetusmenetelmien monipuolisuuden, ja he olivat myös huomanneet, ettei ruotsinopettajan työ ole mahdotonta taistelua asenneongelmia vastaan.</p>	
Asiasanat – Keywords: ruotsin opettajan ammatti, hyvä ruotsin opettaja, pedagogiset opinnot, ruotsinopettajaopiskelijat, käsitysten vertailu	
Säilytyspaikka – Depository: JYX	
Muita tietoja – Additional information	

INNEHÅLL

INNEHÅLL	4
1 INLEDNING	6
2 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	8
2.1 Lärarutbildning.....	8
2.1.1 Svensklärarutbildningen vid Jyväskylä universitet	8
2.1.2 Målet med den finska lärarutbildningen	9
2.2 Svenska som skolämne i Finland	10
2.3 Elevernas motivation till svenska som skolämne	11
2.4 Att arbeta som svensklärare i Finland.....	12
2.5 Lärarroll	15
2.5.1 Definitioner av lärarroll	16
2.5.2 Ämneslärarens roll och viktigaste uppgifter enligt läroplan	18
2.6 Vad kännetecknar en bra lärare.....	19
2.6.1 Definitioner av en bra lärare	19
2.6.2 Hurdan är en dålig lärare?	21
2.6.3 Viktiga kunskaper hos en kompetent lärare	22
2.6.4 Kunskaper och personlighetsdrag hos en bra svensklärare	23
2.7 Tidigare forskning.....	24
2.7.1 Varifrån kommer lärarstudenternas uppfattningar?.....	24
2.7.2 Hur förändras studenternas uppfattningar under studietiden?.....	25
3 MATERIAL OCH METOD.....	30
3.1 Syftet med studien och forskningsfrågor	30
3.2 Temaintervju	31
3.3 Informanter.....	32
3.4 Insamling av material.....	33
3.5 Analysmetoder	35
4 RESULTAT.....	36
4.1 Förstaårsstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare och svenskläraryrket	36

4.1.1	Hurdan är en bra lärare/svensklärare	36
4.1.2	Vad kännetecknar en dålig svensklärare?.....	39
4.1.3	Svensklärarens roll och uppgifter i skolan	40
4.1.4	Svenskläraryrkets för- och nackdelar	42
4.1.5	Varifrån härstammar uppfattningar	45
4.2	Femteårsstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare och svenskläraryrket	46
4.2.1	Hurdan är en bra lärare/svensklärare	46
4.2.2	Vad kännetecknar en dålig lärare?.....	48
4.2.3	Svensklärarens roll och uppgifter i skolan	49
4.2.4	Svenskläraryrkets för- och nackdelar	51
4.2.5	Varifrån härstammar uppfattningar?	54
4.3	Studietidens och pedagogiska studiernas inverkan till femteårsstudenternas uppfattningar	55
4.4	Lik- och olikheter i första- och femteårsstudenternas uppfattningar	57
4.4.1	Tankar om en bra samt dålig lärare/svensklärare	57
4.4.2	Uppfattningar om svenskläraryrket	59
5	DISKUSSION OCH AVSLUTNING	63
5.1	Svensklärlärarstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare: centrala resultat	63
5.2	Svensklärlärarstudenternas uppfattningar om svenskläraryrket: centrala resultat	65
5.3	Hur har femteårsstudenternas uppfattningar förändrats under studietiden?	69
5.4	Undersökningsprocessen.....	71
5.5	Vidare undersökning	73
	LITTERATUR.....	75
	BILAGA 1	79

1 INLEDNING

Läraryrket och dess fördelar samt utmaningar diskuteras kontinuerligt och var och en har egna uppfattningar om vad det innebär att vara lärare och vad som hör till lärarens arbete. Även åsikter om en bra samt dålig lärare väcker diskussion. Alla av oss har säkert vissa uppfattningar om läraryrket och om bra samt dåliga egenskaper hos en lärare men särskilt lärarstudenter som kommer att arbeta som lärare i framtiden är hela tiden tvungna att resonera kring vad läraryrket egentligen kräver och hur en bra lärare ska vara.

Jag ska själv bli svensklärare och frågar om en bra och dålig lärare och uppfattningar om svenskläraryrket har varit under hela min studietid på tapeten. Svenska språkets nytthet och nödvändighet som skolämne delar också åsikter och somliga anser att det är viktigt att kunna svenska i Finland men andra anser svenska som onyttigt ämne i de finska skolorna. Bl.a. Salo (2009) konstaterar att svensklärarens arbete upplevs vara relativt utmanande på grund av elevernas möjliga motivationsproblem mot svenska. Flera svensklärare är förtretade för att negativa inställningar mot svenska är ett samhällsligt problem och även medier ger en bild att det är onödigt att studera svenska språket i Finland. För att svenskläraryrket och egenskaper hos en bra svensklärare väcker säkert flera olika tankar blev jag intresserad av att undersöka hurdana uppfattningar svensklärarstudenter på mitt universitet har om deras blivande yrke och om en bra svensklärare.

Mina uppfattningar har också ändrats rätt mycket under studietiden och vissa uppfattningar är nu, under sista studieår, helt annorlunda eller till och med motsatta än vad de var under första studieår när jag började vid universitetet. Lärarens pedagogiska studier och speciellt lärarpraktiken har tydligt påverkat mina tankar om yrket och uppfattningar om egenskaper hos en bra lärare. För att mina egna uppfattningar ändrades så mycket under studietiden är det intressant att kartlägga om nyantagna, förstaårsstudenters uppfattningar skiljer sig från avgående, femteårsstudenters uppfattningar. Det är också av intresse att studera om de pedagogiska studierna har haft någon inverkan på femteårsstudenternas uppfattningar. I läroplan för de ämneslärares pedagogiska studier (2010-2013) finns målsättningar och bedömningskriterier för de pedagogiska studierna. Ett viktigt mål för studierna är att studenterna tillägnar sig tillräckliga pedagogiska kunskaper för att hela tiden kunna utveckla sig själva som lärare. Studierna upparbetar lärarstudenternas pedagogiska utveckling och tänkande samt stödjer utveckling i yrket. Det är intressant att ta reda på

om femteårsstudenterna, som har utfört alla pedagogiska studier, tänker annorlunda än förstaårsstudenterna som inte har hunnit genomföra de pedagogiska studierna. Vidare är det intresseväckande att studera om femteårsstudenterna har mognare sätt att tänka jämfört med förstaårsstudenterna och om man kan märka utveckling av det pedagogiska tänkandet i femteårsstudenternas uppfattningar.

Syftet med denna studie är att undersöka hurdana uppfattningar första- och femteårsstudenter som ska bli svensklärare har om sitt blivande yrke och vad de anser att är en bra svensklärare. Härutöver jämförs första- och femteårsstudenternas uppfattningar och kartläggs möjliga lik- och olikheter i deras tankar. Dessutom studeras om femteårsstudenterna anser att de pedagogiska studierna har haft någon inverkan på deras uppfattningar. På basis av mina egna upplevelser har jag en hypotes att första- och femteårsstudenternas uppfattningar skiljer sig från varandra på grund av påverkan av de pedagogiska studierna. Härutöver antar jag att de pedagogiska studierna har haft viss inverkan på femteårsstudenternas uppfattningar.

Lärarstudenternas uppfattningar om läraryrket i allmänhet och om egenskaper hos en bra lärare har undersökts också tidigare men studier som kartlägger särskilt uppfattningar om svenskläraryrket och om en bra svensklärare finns relativt få. Tidigare studier är koncentrerade på att kartlägga färdiga lärarnas synvinklar om yrket och svensklärarstudenters tankar har i stället undersökts mindre. Dessutom har studier utförts bara för enskilda student- eller lärargrupper och jag fann bara ett par undersökningar som jämför uppfattningar av olika åldersgrupper eller årskurser. Denna studie skiljer sig från tidigare studierna genom att den fokuserar på svenskläraryrkets synvinkel och syftet är att jämföra särskilt svensklärarstudenternas uppfattningar.

Härnäst, i kapitel 2, presenteras viktigaste teorier och tidigare studier som har anknytning till min undersökning. I kapitel 3 redogör jag för hur materialet för denna studie samlades och vilka metoder som användes i analysen av resultaten. Därefter presenteras huvudresultaten i kapitel 4 och resultaten diskuteras och jämförs med tidigare studier i kapitel 5. Slutligen resonerar jag kring hur undersökningsprocessen gick till och ger förslag till vidare forskning.

2 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I detta kapitel presenteras central teori och tidigare studier om temat. Först ges en överblick över ämneslärar- samt svenskläraryrket i avsnitt 2.1. och svenskundervisningens ställning i Finland diskuteras i avsnitt 2.2. Därefter presenteras tidigare studier om svensklärares erfarenheter av sitt arbete (2.3. & 2.4.) och resoneras kring vad som anses vara lärarens roll i skolan (2.5.). I avsnitt 2.6. presenteras uppfattningar om en bra och dålig lärare samt kunskapskraven på en bra lärare behandlas också i detta avsnitt. I slutet av detta kapitel koncentrerar jag mig på att diskutera tidigare studier om studenternas uppfattningar om läraryrket samt om en bra lärare och hur uppfattningar förändras under studietiden (2.7).

2.1 Läraryrket

Den finska läraryrket och antalet pedagogiska kurser varierar beroende på vilken nivå man arbetar som lärare. Förskollärare, klasslärare och ämneslärare har alla en egen utbildningslinje i Finland. I denna undersökning studeras särskilt uppfattningar av svensk-läraryrket som kommer att arbeta som ämneslärare. Även ämnesläraryrketens genomförande kan variera i olika finska universitet men målet av utbildningen är likadant. Svenskläraryrketerna i denna undersökning studerar alla vid Jyväskylä universitet.

2.1.1 Svenskläraryrket vid Jyväskylä universitet

Vid Jyväskylä universitet finns en egen utbildningslinje för studenter som vill bli ämneslärare i svenska. Denna linje kallas för ”direktvalda svensk-läraryrketernas linje” som innebär att studenterna som blir valda till linjen har automatiskt svenska språket som huvudämne och ämneslärarens pedagogiska studier som biämne. De pedagogiska studierna omfattar 60 studiepoäng och de ger studenterna kompetens att arbeta som ämneslärare t.ex. i grundskolan, i gymnasiet eller i yrkesskolan och vid universitetet.

Svenskläraryrketerna börjar de pedagogiska studierna redan under första studieåret med grundstudier. Grundstudierna fortsätter också under andra studieåret och de omfattar tillsammans 25 studiepoäng. Under fjärde år har studenterna pedagogiska ämnesstudier som omfattar 35 studiepoäng. Studierna innehåller både didaktiska kurser och läraryrket

med handledning. Efter att ha genomfört de pedagogiska studierna har studenterna omfattande kunskaper om läraryrket och de är färdiga att börja arbeta som lärare. (Jyväskylä universitet, 2014)

2.1.2 Målet med den finska lärarutbildningen

Enligt Läroplan för ämneslärarens pedagogiska studier vid Jyväskylä universitet (2010-2013) är syftet med de pedagogiska studierna att utveckla lärarstudenternas färdigheter att bedöma, planera och genomföra undervisning så att studenterna ska bli proffs i sitt yrke. I ämneslärarutbildningen utvecklas både kunskaper om eget ämne och kunskap om uppfostring, undervisning och inläring. I undervisningen betonas samhällelig jämlikhet, aktivt deltagande i samhället och förståelse av olika kulturer och uppfostringsmetoder. I slutet av studierna formulerar studenterna en egen undervisningsfilosofi som innehåller studentens egna tankar om läraryrket samt principer, attityder och värderingar som studenten vill förverkliga i sin egen undervisning. De pedagogiska studierna hjälper studenterna inse att utveckling till en bra lärare är en livslång process och många samhälleliga förändringar påverkar kontinuerligt skolan och lärarens arbete. Studenterna har möjlighet att utveckla kontinuerligt sig själva som fostrare och lärare med hjälp av kunskaper de får från de pedagogiska studierna.

Enligt Niemi (2000:32) är lärarutbildningen i Finland högklassig jämfört med flera andra länder. Med lärarutbildningen strävas efter att blivande lärare når kunskaper och färdigheter som är av högsta värde i läraryrket. Dessa kunskaper är bl.a. förmågan att möta osäkerhet och lösa problem, kritiskhet samt förmåga att ifrågasätta och samarbeta. Även Niemi (2000) konstaterar att det är en livslång process att utveckla till en bra lärare. I den finska lärarutbildningen poängteras att det inte finns endast en definition för en bra lärare utan var och en är en lärare på sitt eget personligt sätt. Målet är att utbilda förtänksamma lärare som kan arbeta på ett sätt som är i samklang med deras personlighet.

Pedagogiska studierna innehåller även lärarpraktik som är en viktig del av studierna. Meningen med lärarpraktiken är att studenterna får en uppfattning om hur det är att arbeta som lärare och vad ämneslärarens vardag består av. (Jyväskylä universitet, 2014) Enligt Krokfors (2000:47) övas under lärarpraktiken undervisning av ens eget ämne men

lika viktigt är också utveckling av kommunikations- och interaktionsförmåga. Ett viktigt mål med lärarpraktik är även att utveckla personlig läraridentitet.

2.2 Svenska som skolämne i Finland

Svenska som obligatoriskt skolämne i finska grundskolor delar åsikter vilket innebär att somliga anser svenska som nyttigt ämne i skolan medan andra upplever ämnet onödigt. Enligt Salo (2010:1) väcker inget annat skolämne, förutom religion, så starka känslor och reaktioner som svenska. Även Westermarck (1993) är av samma åsikt med Salo. Han konstaterar att det inte finns ett skolämne som förorsakar så starka och motstridiga reaktioner som så kallad ”tvångssvenska”. Pohjola & Geber (2010:1) konstaterar att svenskundervisning behövs av två skäl; svenska är Finlands andra officiella språk och Finland samarbetar också aktivt med Sverige och andra nordiska länder. Pohjola & Geber (2010) konstaterar vidare att behovet av svenska språket varierar mycket i olika delar av Finland och behovet är störst på Västkusten i svenskspråkiga och tvåspråkiga kommuner men t.ex. i Östra- och Norra-Finland finns det nästintill inget behov av språket.

Enligt Salo (2010) är det i allmänhet finlandssvenskar som anser obligatorisk svenskundervisning viktigt för de är rädda för att tvåspråkighet i Finland ska försvinna om båda språken inte studeras och undervisas i skolan. Dessutom har det tänkts att svenska språket är relativt lätt att lära sig och därför skulle det kunna fungera som hjälp för inläring av svårare språk. Kärkkäinen (1993) konstaterar att en stor del av finländare skulle vilja ta bort svenska som obligatoriskt ämne. De som kräver att man måste bli av med ”tvångssvenska” anser, att språkundervisning skulle bli mer mångsidigt om svenska inte var ett obligatoriskt ämne i skolorna. Då kunde elever studera, i stället för svenska, språk som de drar nytta av. ”Tvångssvenska” har även ansetts vara ett hinder för finska ungdomarnas internationalisering (Salo, 2010)

Enligt Kärkkäinen (1993) anser många finländare att man inte kan tvinga alla elever att studera svenska för bara 6 % av finska befolkning talar det som modersmål och en del finländare anser att nivån av svenskundervisning och inlärningsattityd skulle bli bättre om svenska vore ett frivilligt ämne i de finska skolorna. Dock har det föreslagits att svenskundervisning borde börjas tidigare än i sjunde klass men å andra sidan vill en del bli helt

av med skolämnet. Timfördelning i grundundervisning förnyas från och med år 2016 och enligt den nya timfördelningen börjar obligatorisk svenskundervisning redan på sjätte klass. (Folktinget, 2012)

2.3 Elevernas motivation till svenska som skolämne

Debatten om obligatorisk skolsvenska påverkar också elevernas attityder och de inverkar i sin tur på svensklärares arbete. En mängd studier visar att elevernas motivation och attityder mot svenska som skolämne varierar mycket.

Enligt Pohjola & Geber (2010) anser 50 % av 15-åriga, finskspråkiga ungdomar att svenska är ett onyttigt ämne i skolan och bara 30 % är intresserade av ämnet. Finskspråkiga elever börjar nuförtiden studera svenska i allmänhet på sjunde klass och Pohjola & Geber (2010) framhäver att elevernas dåliga motivation och negativa inställning till svenska kan vara ett fenomen som ansluter sig till puberteten. Särskilt pojkar har enligt Pohjola & Geber (2010) stora motivationsproblem men även flera flickor förhåller sig negativt till svenska i vissa delar av Finland där behovet av svenska är litet.

Kärkkäinen (1993:138) undersökte attityder mot svenska hos elever på nionde klass och hon fick fram att elevernas attityder mot språket har blivit negativare. Kärkkäinen (1993:138) poängterar att kontinuerlig diskussion och debatt om svenskans onödighet och om tvångssvenska antagligen har påverkat elevernas attityder och åsikter om språket. Killarnas och svagare elevernas attityder är tydligt mer negativa än andra elevers. Eleverna på nionde klass förhåller sig enligt Kärkkäinen m.fl. (1993:152) motstridigt till svenska som skolämne. Eleverna är medvetna om att man möjligen behöver svenska i framtida arbetslivet men ändå förhåller sig en del mycket negativt till svenskundervisning

Nurhonen (2001:3) presenterar en annan synpunkt. Hon undersökte finska låg- och högstadielärovernas attityder och motivation mot svenska språket och märkte att eleverna var till stor del nöjda med att studera svenska i skolan. Nurhonen (2001) studieresultat visade att eleverna ansåg svenska som nyttigt och betydelsefullt språk i Finland och de ville bevara svenska som obligatoriskt ämne. Nurhonen (2001) framhäver att man bör fästa ännu mer uppmärksamhet på att motivera elever och att skapa en positiv attityd mot språk-

ket. Även Korkman m.fl. (2010) undersökte finska gymnasieelevernas motivation för svenskundervisningen och fick likadana resultat med Nurhonen (2001). Resultatet visade att största del av gymnasieeleverna som deltog i studien var motiverade och de ville lära sig svenska i skolan. Läraren hade enligt resultatens en viktig roll som uppmuntrare och motiverare men lika viktigt var att eleverna hade en tydlig vision varför det är värt att studera svenska språket i skolan.

Green-Vänttinen & Lehti-Eklund (2011) delar Nurhönens (2001) och Korkmans m.fl. (2010) åsikter. De undersökte med hjälp av intervjuer och berättelser elevernas och lärarnas synpunkter om svenskundervisning i grundskolor i Finland. Dessutom kartlade de vad som kännetecknar svenskundervisning i finska grundskolor och hur undervisningen skulle kunna utvecklas. Resultaten tydde på att eleverna både på grundundervisningen är nöjda med svenskundervisning och speciellt intresserade av både finlandssvenska och svenska kulturen men eleverna önskade mer autentiska material till lektioner och övningar om vardagsspråket. Lärarna ansåg att motivationsproblem inte är typiska för svenskundervisning även om det kontinuerligt pratas i medier om negativa inställningar mot svenska och om elevernas dåliga motivation. Problem med motivation kan förekomma i olika skeden men enligt lärarna är det inte typiskt bara för ämnet svenska. För att utveckla svenskundervisning och bevara elevernas motivation föreslog Green-Vänttinen & Lehti-Eklund att undervisningen bör innehålla mer autentiska material t.ex. olika videoklipp vid sidan om vanliga läroböcker. Också anknytning av den finlandssvenska och svenska kulturen till undervisningen skulle höja elevernas motivation för eleverna skulle kunna märka att det finns människogrupper som har svenska som modersmål i Finland. Dessutom bör i undervisningen koncentreras sig på vardagsspråket som eleverna är intresserade av och utesluta undervisning av de sällsyntaste konstruktioner som inte är viktiga för interaktion.

2.4 Att arbeta som svensklärare i Finland

Svenska som skolämne väcker motstridiga reaktioner och svensklärarna har också sina egna synpunkter om svenskläraryrket. Det finns några enskilda undersökningar som behandlar svensklärarnas och svensklärarstudenternas uppfattningar om yrket. Studieresultat om temat är relativt likartiga vilket bevisar att lärarna och studenterna verkar vara eniga om yrkets för- och nackdelar.

Pernu (2012) kartlade i sin magisteravhandling hur blivande svensklärare upplever sitt yrke och hur det är att arbeta som svensklärare. Studien visade att svenskläraryrket väcker både positiva och negativa tankar. De positiva sidorna är närmast identiska med det läraryrket i allmänhet anses ha. Många studenter hade valt att studera till svensklärare för arbetet är människonära och skolan är en fascinerande arbetsmiljö. Som positiva sidor upplevdes också att läraryrket ger möjlighet att hjälpa andra människor.

Pernus (2012) studie visade att läraryrket innehåller även flera olika negativa aspekter. Många av blivande lärare trodde att elevernas negativa inställningar till svenska kan vara en stor utmaning. Elevernas dåliga motivation mot svenska är belastande och andra ämneslärare möter nödvändigtvis inte lika negativa inställningar som svensklärare. Av Pernus (2012) studie kom även fram att den största utmaningen i svenskläraryrket är att eleverna beständigt ifrågasätter betydelsen av svenska språket i Finland och svensklärare är hela tiden tvungna att motivera varför deras ämne är viktigt. Pernu (2012) konstaterar vidare att för några lärare kan det vara problematiskt att skilja mellan arbets- och fritidsidentitet, dvs. dra en gräns mellan arbets- och personligt liv. Läraren måste arbeta relativt mycket också utanför skolan, vilket innebär att arbetet kommer med hem och det stör ibland fritiden. Pernus (2012) studie visade också att vänskapsförhållanden mellan lärare och elever gör många blivande lärare betänksamma.

Också Salo (2010) har undersökt uppfattningar om svenskläraryrket. Han studerade hur färdiga svensklärare upplever sitt yrke och kartlade hur lärarna beskriver sin yrkesroll med olika metaforer. Metaforer som svensklärare använde om sitt yrke visar hur ansträngande och utmanande svensklärarens arbete kan vara. Till och med över hälften av lärarna beskrev sitt yrke med negativa metaforer. Salos (2010) studie visade att elevernas dåliga motivation och negativa inställningar till svenska är en stor utmaning för lärare, vilket framkom också i Pernus (2012) studie. En del av lärarna ansåg att svensklärare måste undervisa sitt ämne även om eleverna är ovilliga att lära sig språket, dvs. läraren måste undervisa sitt ämne mot elevernas vilja. Svensklärarens roll i skolan beskrevs t.o.m. med följande metaforer: slavdrivare, problemavfall eller skolmiljöns relik som inte har något värde men man måste ändå respektera den. Svensklärare beskrevs också som kommittanter som kämpar mot besvärliga elever och försöker förändra omöjligt till möjligt.

En del av lärarna ansåg svenskläraryrket som neutralt och de beskrev det ”som ett yrke bland andra”. Svensklärarna var medvetna om arbetets utmaningar men många förhöll sig också positivt till sitt yrke och njöt av sitt arbete. Salo (2010) konstaterar att det kan antas att ju mer utmanande arbetet är desto gladare blir man om man lyckas med det. Som bäst kan svensklärare anses vara som en mångsysslare; mamma, pappa, polis och attitydsförändrare i en och samma person. Några lärare ansåg också att svensklärare är en trygg person och stöd som hjälper eleverna att förbättra språkkunskaper och förstå olika kulturer.

Salo (2010) undersökte också med enkätundersökning svenskläraryrkets för- och nackdelar. I studien deltog svensklärare från olika läroverk och lärarna kunde uttrycka sina tankar om svenskläraryrket genom att svara på öppna frågor på enkäter. Resultat visade att elevernas negativa inställning och motivationsproblem ibland kan överraska lärarna när de börjar arbeta som svensklärare. Ännu mer problematiskt var att till och med kolleger och skolledaren kan förhålla sig negativt till svensklärarens arbete. Det framkom också att för stora undervisningsgrupper och stora skillnader i elevernas kunskaper försvårar arbetet. En del elever skulle behöva utmanande uppgifter medan några inte ens kan grundläggande kunskaper i svenska. Dessutom inverkar ständig brådska på arbetet; läraren måste försöka undervisa mycket på en minimal tid för att mål som läroplanen ställer upp skulle förverkligas. Också Kärkkäinen (1993:166-167) lyfter fram problemet med stora och heterogena undervisningsgrupper. På svensklektioner finns elever som är intresserade av ämnet men å andra sidan finns det också dem som inte ens vill lära sig svenska. Enligt Kärkkäinen (1993) anser många svensklärare att undervisning av ämnet skulle bli lättare och elevernas motivations skulle vara bättre om svenska vore ett frivilligt ämne i skolan.

Enligt Salo (2010) innehåller svenskläraryrket vid sidan om negativa aspekter flera positiva sidor som bidrar till att man trivas med arbetet. Han märkte i sin enkätundersökning likadana synpunkter som Pernu (2011); svensklärare uppfattade bl.a. människonärheten som en av fördelarna i arbetet. Som lärare får man alltid vara i interaktion med sina elever och se hur de lyckas eller gör framsteg i sina studier. Dessutom ansåg svensklärarna att det finns utöver böcker mycket inspirerande material för undervisning och språkundervisning innehåller också kulturella aspekter som eleverna ofta är intresserade av. Många elever har egna erfarenheter av Sverige och dess kultur vilket motiverar dem på svensklektioner.

Sammanfattningsvis kan konstateras att svenskläraryrket innehåller flera utmaningar, till största del på grund av elevernas negativa inställningar och ovilja att lära sig svenska. Även om många lärare och lärarstudenter tog fram dåliga attityder när det gäller svenska som skolämne upplevde en del inte att svensklärarens arbete skulle vara mer utmanade än andra yrken. Vid sidan om yrkets nackdelar lyfte lärare och lärarstudenter fram flera fördelar som gör svensklärararbetet fruktbart och intressant. I tabell 1 presenteras de allmänna för- och nackdelar i svenskläraryrket på basis av Salos (2010) och Pernus (2012) studier.

Tabell 1 Svenskläraryrkets för- och nackdelar på basis av Salos (2010) och Pernus (2012) studier

Svenskläraryrket	
Fördelar	Nackdelar
<ul style="list-style-type: none"> • Människonärhet • Skolan en fascinerande arbetsmiljö • Möjlighet att hjälpa andra människor • Utmanande arbete kan samtidigt vara fruktbart • Möjlighet att följa hur eleverna utvecklas med studierna • Mycket inspirerande läromedel utöver böcker • Språkundervisning innehåller intressanta kulturella aspekter 	<ul style="list-style-type: none"> • Elevernas negativa inställningar och motivationsproblem • Språket måste undervisas mot elevernas vilja • Betydelsen av svenskas nödvändighet ifrågasätts • Kontinuerlig motivering varför svenska är ett nyttigt skolämne • Mycket arbete utanför skolan, ständigt brådska • Stora undervisningsgrupper • Nivåskillnader mellan eleverna är stora

2.5 Lärarroll

Läraren har varierande roller och uppgifter i skolan som han/hon ska uppfylla men olika personer och forskaren definierar lärarrollen på olika sätt samt har sina egna uppfattningar

vilka som är de viktigaste rollerna. I det här kapitlet presenteras ett antal av olika uppfattningar som forskaren har om lärarens roll. Härutöver redogörs i ett skilt avsnitt för hur lärarens roll har definierats i läroplanen.

2.5.1 Definitioner av lärarroll

Kveli (1994:134) konstaterar att t.ex. myndigheter och läroplan ställer särskilda krav som läraren ska efterfölja. Lärarens roll bestäms delvis inom ramen för dessa krav. Dessutom påverkar samhället och rådande kultur lärarens arbete och roll. Men varje lärare har dock sin egen uppfattning om sin roll i skolan och därför får varenda lärare själv definiera sin egen roll. Även Wright (1987:3) framhäver att lärarens roller är varierande och läraren får själv välja vilka roller han vill uppfylla. Roller som läraren väljer påverkar hur läraren beter sig i klassrummet. Kvelis och Wrights definitioner lämpar sig väl för min studie för jag antar att varje lärare har sin egen uppfattning om lärarrollen och uppfattningar av rollen kan också variera i olika tider av studier och yrkeskarriären.

Enligt Stenberg (2011:11) är en av lärarens viktigaste uppgifter att ge elever möjligheter till ett bra liv. Stenberg definierar inga särskilda roller som läraren bör uppfylla utan hon anser att allra viktigast är att eleverna får från skolan kunskaper och färdigheter som hjälper dem att leva ett bra liv efter skoltiden.

Rannström (1995:103) definierar däremot mer noggrant hurdana roller lärare kan ha. Hon undersökte lärarstudenternas föreställningar om deras kommande yrkeskunskap och utformade på basis av lärarstudenternas intervjuer en modell av fem olika lärarroller. Dessa roller är förmedlare, förklarare, intresseväckare, omvårdare samt fostrare. Läraren kan ha en eller flera av förutnämnda roller beroende på personen. Av Rannströms (1995) studie framkom att lärarens roll oftast anses vara kunskapsförmedlare. Många blivande lärare ansåg även att det är viktigt att läraren ska förklara på ett riktigt sätt och lägga sig på elevernas nivå dvs. vara en bra förklarare. Dessutom bör lärare förklara och förmedla information på ett intresseväckande sätt för att motivera elever. Rannströms (1995) studie visade att läraren också kan ha social funktion i skolan som omvårdare eller fostrare. Lärarstudenter ansåg att uppfostran har blivit en allt viktigare del av lärarens arbete.

Även om lärarstudenterna i Ranströms (1995) studie inte resonerade kring hur lärarens roll kan variera på olika skolnivåer kan det ändå antas att rollen är annorlunda på grundnivån än de är på gymnasiet eller på högskolorna. T.ex. uppfostring är troligen inte lika viktigt på gymnasienivå som det är på grundskolorna. På högskolor behövs uppfostringsaspekten förmodligen inte alls tas i beaktande. Av lärarstudenternas svar kan man anta att studenterna behandlade särskilt grundskollärans roller och beaktade inte läraren på andra skolnivåer.

Som studenterna i Rannströms (1995) studie lyfter också Suonio (2000:147-148) fram viktigheten av uppfostran i lärarens arbete. Enligt henne hör uppfostran alltid till undervisningen och den är närvarande i varje undervisningssituation. Förmedlandet av olika uppskattningar samt uppfostring ingår i undervisningen och de får inte skiljas från varandra. Enligt Suonio (2000) behöver man inte tänka på vad som är undervisning eller uppfostring för de båda bör assimileras med varandra.

Isohookana-Asunmaa (2000:140-142) framhäver att lärarens roll i skolan håller på att förändras. Lärarens roll som kunskapsförmedlare blir mer uppfostrare, handledare, idegivare och planerare. Lärarens roll som ledare av klassrummet kommer att tonas ned och läraren bör enligt Isohookana-Asunmaa (2000) vara en av elever. Läraren ska vara en person som lever med elever samt delar glädje och sorg med dem.

Även Hakkarainen (2005), Vilpa (2000:150) och Kärkkäinen (1993) konstaterar att lärarens roll håller på att förändras. Enligt Vilpa (2000) har lärarens roll redan förändrats från kunskapsförmedlare till elevernas stödjare och medhjälpare. Lärarens grunduppgift är inte längre bara att undervisa utan att stödja elevernas studier och uppväxt. Vilpa (2000) karakteriserar läraren som yrkesuppfostrare vars roll är väldigt ansvarsfull. Hakkarainen (2005) poängterar betydelsen av elevinriktad undervisning i den nutida skolan. Även han konstaterar att läraren är en av elever i stället för att han/hon skulle vara ledare av klassen. Enligt Kärkkäinen (1993:166) håller lärarens roll på att förändras bl.a. till planerare av en mysig inlärningsmiljö. För att motivera elever krävs det av lärarna förmågan att planera inspirerande inlärningsmiljöer och nya arbetsätt. Lax (2008) talar också om lärarens roll som planerare och försättare av en lämplig inlärningsmiljö. Enligt henne antas det inte längre att läraren bara är en handledare av inlärningsprocessen utan läraren har även en

roll som inlärningsmiljöns konstruktör och skolans förnyare. Lax (2008) konstaterar att läraren bör kunna inta elevernas perspektiv och kunna tänka på vad de är intresserade av.

2.5.2 Ämneslärarens roll och viktigaste uppgifter enligt läroplan

Enligt Grunderna i läroplan för den grundläggande utbildningen (2004) har ämneslärare varierande uppgifter i skolan. Lärarens roll består inte bara av undervisning av sitt eget ämne utan i läroplanen framhävs även flera andra aspekter som hör till ämneslärarens vardagliga arbete. Av läroplanen framkommer bl.a. betydelsen av fostringsaspekten; enligt GLGU (2004) har skolan som uppgift att konsekvent stödja fostringsarbetet. Den grundläggande utbildningen bör stödja elevers mångsidiga och personliga utveckling och uppväxt. Till fungerande fostringsarbete hör även samarbetet mellan hemmet och skolan som är enligt GLGU (2004) en av ämneslärarens uppgifter. Skolan och hemmet ska ha gemensamt fostringsansvar och lärarna bör samarbeta kontinuerligt med elevernas vårdnadshavare.

Utöver fostringsmässiga uppgifter talas i GLGU (2004) också mycket om inläring och undervisning. Det förutsätts att läraren ska ansvara för elevernas inläring och använda varierande och mångsidiga arbetssätt. Enligt GLGU (2004) ska skillnader i elevernas bakgrund samt individuella skillnader i utveckling beaktas. Lika viktigt är också att ta i beaktandet elevernas olika sätt att lära och skillnader i pojkars och flickors utveckling. I GLGU (2004) poängteras att den grundläggande utbildningens viktiga uppgift är att ge elever färdigheter att fortsätta studierna, utöka den sociala gemenskapen samt lära sig de kunskaper som krävs i det framtida livet.

I Grunderna i läroplanen för gymnasieutbildning (2003) poängteras likadana aspekter som i GLGU (2004) och i gymnasieutbildning fortsätts med utbildning och uppfostring som eleverna har fått i grundskolan. Sammanfattningsvis kan konstateras att ämneslärarens uppgifter innehåller enligt läroplaner både fostrings- samt undervisningsmässiga aspekter och lärarens roll kan anses vara såväl lärare av sitt eget ämne som uppfostrare. Till uppfostring ansluter sig också undervisning av kunskaper som är viktiga för livet och som behövs för att mogna till vuxen. Eleverna bör efter grundundervisningen kunna ta ansvar för sina egna val och handlingar.

2.6 Vad kännetecknar en bra lärare

Det finns en mängd olika definitioner av en bra lärare men flera forskare anser samtidigt att begreppet är svårdefinierbart. I detta kapitel presenteras vad olika forskare anser som goda och dåliga egenskaper hos en lärare och vilka kunskaper en bra lärare antas ha. Härutöver redogörs vilka som drag anses vara viktiga för en bra svensklärare.

2.6.1 Definitioner av en bra lärare

Det är svårt att hitta en entydig definition för en bra lärare och uppfattningar om en bra lärare har förändrats också under tiden. Uusikylä (2006:57) framhäver att det inte finns en lärare som är uteslutande bra eller dålig. Lärarna som arbetar i Finland är ofta yrkeskunniga och de vill i allmänhet arbeta på bästa möjliga sätt för att uppfostra och utbilda sina elever. En bra lärare behöver inte vara en felfri förebild utan en människa bland andra som också kan begå ett misstag och känna olika känslor. Det är också lättare för elever att närma sig en mänsklig person. Också Suonio (2000:146) poängterar att läraren inte behöver behärska sitt ämne perfekt. En bra lärare strävar inte efter perfektion utan tillåter även misslyckanden. Enligt Vilpa (2000:153) kan en bra lärare prata ärligt om sina problem och svårigheter i arbetet samt be om hjälp av arbetskamrater vid behov.

Enligt Uusikylä (2006) finns det ett antal olika lärartyper; det är svårt att definiera vilka egenskaper eller personligheter en bra lärare ska ha för olika egenskaper passar för olika inlärningstyper. Dock framhäver han att ansvarskänsla, mogenhet och tilltro till alla elevernas möjligheter är ytterligt viktiga egenskaper som alla lärare bör ha. Sternberg (2011:49) är av samma åsikt som Uusikylä (2006) och konstaterar att det är svårt att skapa en lista av egenskaper hos en bra lärare för adjektiv som beskriver en bra lärare finns väldigt många. Enligt Sternberg (2011) kan frågan om en bra lärare betraktas ur utvecklingens perspektiv vilket betyder att en bra lärare kan anses vara en erfaren person. Man blir inte en bra lärare direkt efter utbildningen utan man utvecklas till en bra lärare steg för steg i takt med erfarenhet. Det är viktigt att vara nyfiken och reflektera på egna tankar och frågor som kommer fram när man arbetar som lärare.

Uusikylä (2006) konstaterar att lärarens yrke kan anses vara ett yrke som är ett kall. Läraren ska älska sitt arbete och viktigare än yttre belöning är en känslan att man har gjort

något värdefullt som är till nytta för barn och ungdomar nu och i framtiden. Även Suonio (2000:144) påpekar att kärlek och intresse mot sitt eget arbete är viktiga egenskaper hos en bra lärare. Vilpa (2000:155) betonar också betydelsen av lärarens eget intresse mot sitt ämne. Läraren bör vara djupt intresserad av vad han undervisar och ordentligt insatt i sitt ämne.

Uusikylä (2006:81) presenterar vanliga uppfattningar och erfarenheter som eleverna oftast har av en bra eller en dålig lärare. Uppfattningarna baserar sig på minnesbilder som nyexaminerade lärarna har skrivit om sina skoltider. Även elevernas beskrivningar visar att en bra lärare inte har bara vissa, bestämda egenskaper utan flera olika lärartyper kan anses vara trevliga och lämpliga. Uusikylä (2006) lyfter fram fyra lärartyper som eleverna oftast anser behagliga: ”rättsinnig pådrivare”, ”undervisningsskicklig lärare”, ”human och emotionellt intelligent person” och ”vuxen auktoritet”. Rättsinnig uppmuntrare motiverar sina elever genom att kontinuerligt ge positiv och uppmuntrande feedback. Läraren strävar också efter att vara rättvis mot varenda elev. Undervisningsskicklig uppmuntrare varierar flera olika undervisningsmetoder och tar i sin undervisning uppfostringsaspekten i beaktande. Läraren tror på elevernas förmåga att ha framgång i skolan och han vet vilka undervisningsmetoder som fungerar för vissa elever. Human och emotionellt intelligent person förstår sina elever och deras känslor. En human lärare skapar en känsla av trygghet i klassen och han kan minska spänning och rädsla. Dessutom är han empatisk och kan både förlåta och be om ursäkt vid behov. Vuxen auktoritet är en självsäker person som tror på sig själv som kompetent lärare. När det finns problem och störningar i klassrummet hanterar läraren dem snabbt och på rättvist sätt. Lärare som har auktoritet skapar även tydliga regler som eleverna accepterar och efterföljer.

Isohookana-Asunmaa (2000:136) lyfter fram synpunkten att en bra lärare bör ha en förmåga att förnya sig och förbättra nivån av undervisning. Även Sternberg (2011) framhäver att en bra lärare vill kontinuerligt utvecklas i sitt yrke och utmana sig själv för att bli bättre lärare. Enligt Isohookana-Asunmaa (2000:137) varierar egenskaper hos en bra lärare samtidigt som samhället förändras och läraren bör vara medveten om de senaste ”trenderna” inom sin bransch. Isohookana-Asunmaa (2000) konstaterar vidare att t.ex. möjlighet att använda informationsteknologi som en del av nutida undervisningen har påverkat lärarens arbete och en bra lärare bör kunna utnyttja nya tekniska apparater och

förnya gammalmodiga arbetssätt. För att kunna förnya sig som lärare och förbättra sin undervisning måste man ha förmåga att bilda visioner om framtiden och skapa nya ideer samt göra nya experiment. Luukkainen (2004) är av samma åsikt och konstaterar att läraren ska aktivt utveckla sig själv och sitt arbete. Läraren ska dessutom vara medveten om möjliga framtida förändringar i lärares arbete och sträva efter att utvecklas i takt med samhället.

Vilpas (2000) beskrivning om en bra lärare är relativt enkel. Enligt honom kan vem som helst utvecklas till en bra lärare. Den finska lärarutbildningen ger enligt Vilpa (2000) alla lärarstudenter kunskaper och attityder som en bra lärare behöver. Med dessa kunskaper och attityder kan alla med hjälp av en livslång utbildning utvecklas till en tillräckligt bra lärare. Man är inte färdig lärare vid en viss tidpunkt utan utbildning till lärare fortsätter hela tiden och till läraryrket hör enligt Vilpa (2000) kontinuerlig utbildning. Vilpa (2000) är av samma åsikt med Uusikylä (2006) om att en bra lärare kan vara varierande. Han konstaterar att det finns så många olika egenskaper och krav för en bra lärare att ingen kan uppfylla dem alla. Även om läraren är helt lämplig och tillräckligt bra kan han/hon inte nå alla kunskaper och egenskaper som karakteriserar en bra lärare.

I många fall tas även upp betydelsen av lärarens personlighet. Enligt Isohookana-Asunmaa (2000) bör läraren vara en stark person. Läraren kan stödja elevernas uppväxt och utveckling till olika personligheter endast genom att själv leva och fungera med en viss personlighet. Suonio (2000) konstaterar att läraren bör kunna använda sin egen personlighet i undervisningen och varje lärare bör kunna uppskatta sitt eget personligt sätt att undervisa och arbeta. Personlighet är lärarens verktyg som används i interaktionen mellan läraren och elever. Uusikylä (2006) konstaterar även att alla lärare har sin egen personlighet och en bra lärare skäms inte att visa den. Enligt Vilpa (2000) har en bra lärare personlig karisma. En karismatisk lärare erbjuder både oförglömlig undervisning och även andra upplevelser.

2.6.2 Hurdan är en dålig lärare?

Uusikylä (2006:117) presenterar också läraregenskaper som många elever anser som dåliga och olämpliga. Dessa egenskaper är bl.a. falskhet, fördomsfullhet, misstänksamhet och våldsamt. Uusikylä (2006) har en annan synpunkt än Vilpa (2000) som betonade

att alla kan efter lärarutbildningen bli tillräckligt bra lärare. Han anser att läraryrket kan vara väldigt utmanade och det passar inte för alla. Det finns tyvärr lärare som har gjort ett felaktigt yrkesval eller lider regelbundet av utbrändhet. Då kan lärare bete sig på ett olämpligt sätt. Enligt Uusikylä (2006) är det alltid fel om läraren tillåter mobbning eller rasar och skriker till sina elever. Till egenskaper hos en dålig lärare hör även tillåtandet av ojämlikhet. Läraren kan klassificera elever på basis av deras bakgrund eller utseende och förhålla sig fördomsfullt till vissa elever. Även en person som inte har emotionell intelligens är inkompetent att arbeta som lärare. En lärare utan emotionell intelligens kan göra elever generade och håna dem med avsikt. Några elever har också erfarenheter av lärare som inte har några undervisningskunskaper utan de använder alltid likadana metoder och upprepar samma mönster varje lektion. Uusikylä (2006) poängterar att läraren bör kontinuerligt utveckla och förnya arbetssätt för att motivera elever och förbättra inläring.

Suonio (2000:145) framhäver betydelsen av starkt självförtroende. Om läraren inte har friskt självförtroende eller viss känslighet kan han/hon inte uppmuntra och uppfostra sina elever på ett lämpligt sätt. Dåligt självförtroende hos en lärare kan enligt Suonio (2000) leda till underställandet av elever.

2.6.3 Viktiga kunskaper hos en kompetent lärare

Rannström (1995:71) studerade hurdana kunskaper lärarstudenter anser som viktiga i läraryrket. På basis av studenternas intervjuer utformades 3 kategorier av fackkunskaper som ansågs vara viktiga hos en lärare: kunskaper om ämnet, kunskaper om metoder och kunskaper om barn. Enligt Rannström (1995) innehåller kunskap om ämnet bl.a. kunskandet av ”rena” fakta om ämnet. Läraren antas även kunna svara på olika frågor om ämnet samt vara den personen som vet mest om ämnet i klassrummet. Kunskaper om barn innebär att läraren bör vara medveten om hur barn fungerar samt kunna läsa barnens känslor och tankar. Dessutom måste läraren ta i beaktandet att alla barn kommer från olika bakgrunder. Kunskaper om metoder betyder kännedom om olika undervisningsmetoder och variering av metoder som är inriktade till lärar- och elevaktivitet.

Också Stensmo (2000:7) har sin egen syn på viktiga kunskaper hos en lärare. Enligt honom bör lärare ha tre olika typer av kompetens. Den första kompetensen är ämneskompetens som förutsätter kunskap om begrepp och teorier i undervisningsämnena. Läraren som

har ämneskompetens kan även förhålla sig kritiskt mot kunskap inom ämnet. Den andra kompetensen är didaktisk kompetens som förutsätter kunskap om planering, genomföring och utvärdering av undervisning. Vid sidan av didaktisk- och ämneskompetens behöver läraren också kunskaper om ledarskap, dvs. ledarkompetens. Det innebär att läraren bör kunna hålla ordning och disciplin samt individualisera elevers lärande och gruppera elever för olika uppgifter.

2.6.4 Kunskaper och personlighetsdrag hos en bra svensklärare

En bra svensklärare kan beskrivas med samma egenskaper som en bra lärare i allmänhet har men en del av forskarna anser att det också krävs vissa speciella kunskaper och personlighetsdrag av svensklärarna på grund av varierande attityder mot svenska i skolan. Korkman m.fl. (2010) konstaterar att lärarens insats är särskild viktig i svenskundervisning för att behålla elevernas motivation. Svensklärarna borde väcka motivationen genom att skapa en extra mysig och inspirerande atmosfär att studera svenska. Korkman m.fl. (2010) konstaterar vidare att en behaglig inlärningsmiljö är mer betydelsefull för svenskundervisning än för andra ämnen för det finns ganska negativ offentlig bild av svenska som skolämne. Det är betydelsefullt att läraren själv är djupt intresserad av sitt ämne.

Även Kärkkäinen (1993) konstaterar att svensklärarens egen motivation samt gynnsam attityd mot ämnet påverkar tydligt också elevernas attityder och det är viktigt att läraren kan förklara var och varför eleverna möjligen behöver svenska språket. Enligt Korkman m.fl. (2010) skapar en bra svensklärare möjligheter till eleverna att de får bli bekant med språket och använda det även utanför skolan. Eleverna vill gärna lära sig vardagsspråket som de kan dra nytta av i framtiden och t.ex. användning av autentiska material i svenskundervisningen är viktigt i motivering av eleverna. Även kulturen intresserar ofta eleverna och en bra svensklärare bör anknyta den finlandssvenska och svenska kulturen till en del av språkundervisning.

Korkman m.fl. (2010) konstaterar att en bra svensklärare också bör ha utmärkt språkkunighet och kunskap att använda målspråket så mycket som möjligt i undervisningen. Om läraren använder mycket målspråket i undervisningen och fungerar som språklig förebild lär eleverna sig snabbare att förstå språket. Även om motivationsproblem kan försvåra inläring av svenska bör svenskläraren enligt Korkman m.fl. (2010) ändå tro på sina ele-

ver utmana dem och sätta tillräckligt höga krav. Höga mål höjer också uppskattning mot språket.

Kärkkäinen (1993) framhäver betydelse av lärarens uppmuntrande attityd och förmåga att använda mångsidiga arbetssätt i svenskundervisning. Hon konstaterar att differentiering under svensklektioner är viktigt och läraren bör ta alla elever i beaktandet som individer. Även Korkman m.fl. (2010) poängterar att det viktigt att svenskläraren framför allt belymrar sig om sina elever och beaktar elevernas individuella behov. Enligt Kärkkäinen (1993) är skillnader i elevernas kunskaper i svenska relativt stora och därför har svensklärarna en viktig uppgift att ta både svaga och avancerade elevernas behov i beaktandet. Varje elev borde kunna få positiva inlärningserfarenheter och positiv feedback om sitt avancemang på svensklektioner.

2.7 Tidigare forskning

Huvudsyftet med denna studie är att jämföra första- och femteårsstudenternas uppfattningar om svensklärarkyrket och om en bra svensklärare. Om temat finns några tidigare studier som presenteras i detta kapitel. Innan redogörandet av tidigare studierna presenteras var olika uppfattningar om lärarkyrket och lärarskap i allmänhet härstammar.

2.7.1 Varifrån kommer lärarstudenternas uppfattningar?

Som det redan har konstaterats kan man beskriva en bra lärare på många olika sätt och bl.a. Pernus (2012) studie visade att (se 2.3.) lärarstudenterna också har varierande och personliga uppfattningar om lärarkyrket samt om en bra lärare. Uppfattningarna verkar härstamma t.ex. från egna skoltider och även utbildning och personliga erfarenheter inverkar på uppfattningarnas härstamning.

Kaikkonen (2004) konstaterar att tidigare erfarenheter om egna skoltider påverkar särskilt nya lärarstudenternas uppfattningar om lärarkyrket och om en kompetent lärare. Enligt honom inverkar studenternas egna inlärningserfarenheter på uppfattningar av bra samt dålig lärare och uppfattningar av fungerande inlärningsmiljöer, undervisningssituationer och arbetssätt. Även om lärarstudenterna inte har några erfarenheter av att arbeta som lärare har de gott om föreställningar hurdant det är att undervisa vissa ämnen i skolan för

de har själva tagit del av undervisningen. Kaikkonen (2004) framhäver att uppfattningar man har fått i barndomen och ungdomen sägs vara relativt starka och de påverkar fortfarande i arbetslivet. Redan efter egna skoltider har studenter föreställningar om fungerande lektioner och om undervisningsmetoder som deras egna lärare har använt.

Även om lärarstudenterna har flera erfarenheter från egna skoltider bearbetar de pedagogiska studierna också studenternas uppfattningar om lärarskap. Persson (2006) märkte att lärarens pedagogiska studier påverkar och förändrar relativt mycket studenternas uppfattningar när hon jämförde nyantagna samt avgående lärarstudenternas uppfattningar om en kompetent lärare (se 2.7.3.) Även Kaikkonen (2004) poängterar inverkan av lärarutbildning och de pedagogiska studierna på studenternas uppfattningar. Enligt honom utvecklas uppfattningar om läraryrket ofrånkomligt till följd av lärarutbildningen och själva målet med lärarutbildningen är att utveckla teoretisk förståelse av inläring och undervisning.

Niikko (2008) studerade lärarstudenternas uppfattningar om förskolläraryrket och enligt henne, påverkar t.ex. intressesfärer och viktiga förebilder som föräldrar och vänner lärarstudenternas uppfattningar om läraryrket, speciellt innan pedagogiska studierna har börjat. Förebilder påverkar också hurdan man själv vill vara som lärare och enligt Niikko (2008) beskrivs en kompetent och bra lärare oftast med samma egenskaper som man själv har. Niikko (2008) anser inte påverkan av de pedagogiska studierna som lika stark som Kaikkonen (2004) och Persson (2006). Däremot påpekar hon att det inte alltid är pedagogiska studierna som påverkar studenternas uppfattningar utan t.ex. studenternas tidigare arbets- och livserfarenheter kan ha större inverkan på uppfattningar än själva utbildningen.

2.7.2 Hur förändras studenternas uppfattningar under studietiden?

Alla lärarstudenter har en viss bild av sitt blivande yrke och vissa uppfattningar om en bra och kompetent lärare. Studenternas tankar och målsättningar kan också förändras under studietiden och uppfattningar kan vara annorlunda i början av studier än vad de kommer att vara i sista studieår efter de pedagogiska studierna och lärarpraktiken.

Eloranta (1996) undersökte hurdana förväntningar ämneslärarstudenter har om lärararbete och hurdana målsättningar de ställer för lärarpraktiken. Studien genomfördes under läsåret då studenterna utförde lärarens didaktiska ämnesstudier samt lärarpraktiken. Meningen

var att ta reda på hur studenternas målsättningar och förväntningar skiljer sig från varandra under olika tider av pedagogiska studier. På basis av målsättningar som studenterna ställde för sig själva för lärarpraktiken kunde man få reda på vilka aspekter studenterna ansåg som viktiga för en bra lärare och för undervisningen.

Innan lärarpraktiken hade börjat koncentrerade studenternas målsättningar sig mycket på kontrollering av undervisningssituation. Ämneslärarstudenterna ansåg att det är viktigt att behärska bl.a. olika undervisningsmetoder och ha goda ämneskunskaper samt klara av undervisningssituation på ett naturligt sätt. Målsättningar som studenterna ställde före lärarpraktiken var relativt ytliga och jagcenterade; betydelsen av elevinriktad undervisning samt interaktion togs inte alls i beaktandet. Studenterna var i början av de pedagogiska studierna väldigt osäkra vad lärararbetet innehåller och de var även lite rädda för framtida utmaningar och hur de kommer att klara av lärararbetet. Även om studenterna hade själva valt att söka sig till ämneslärarutbildning gjorde läraryrkets utmaningar dem misstänksamma.

Efter grundpraktiken, i mitten av de pedagogiska studierna, började studenterna anse undervisningens framgång ännu viktigare. De tog fram synvinkel av elevinriktad undervisning i sina målsättningar och resonerade kring hur eleverna upplever undervisningen och hur de lär sig bäst. Dock var studenterna fortfarande rätt osäkra om deras kunskaper är tillräckligt goda för att arbeta som lärare.

I slutet av studierna tog studenterna fram viktigheten av en bra interaktion mellan läraren och elever samt betydelsen av en behaglig inlärningsatmosfär. Studenternas förtroende för sig själva som lärare började växa och uppfattningar om läraryrket började utvidgas. När studenterna blev medveten vad läraryrket innehåller minskades egocentricitet i målsättningar och studenterna ansåg skapandet av en bra kontakt med elever allt viktigare.

Även Persson (2006) har undersökt hur lärarstudenternas uppfattningar skiljer sig i början och i slutet av studierna. I hennes studie kartlades uppfattningar om en kompetent lärare och meningen med studien var att ta reda på hurdana bilder av en kompetent lärare nyantagna lärarstudenter respektive avgående lärarstudenter har. Med dessa bilder ville Persson studera hur studenternas uppfattningar om lärarkompetens förändras under de peda-

gogiska studierna, vad lärarstudenterna eventuellt har lärt sig i utbildningen och om det finns vissa kunskaper som studenter möjligen saknar i utbildningen. Nyantagna studenter intervjuades och avgående studenter fick svara på både öppna och strukturerade frågor på enkäter.

Som Persson (2006) undersökte också Niikko (2008) lärarstudenternas uppfattningar om en bra och kompetent lärare och härutöver uppfattningar om läraryrket. Målgrupp i Niikkos (2008) studie var förskollärarstudenter och hon ville ta reda på om studenternas uppfattningar förändras under lärarens pedagogiska studier. Dessutom studerade hon vad som möjligen påverkar studenternas uppfattningar om en bra förskollärare. Denna studie var en longitudinell undersökning som tog tre år. I Niikkos (2008) studie deltog tre förskollärarstudenter som intervjuades och studenterna fick också skriva en narrativ om sina upplevelser och uppfattningar vid tre olika tillfällen; innan pedagogiska studier började, i början av studier och ett år efter studier.

Både Perssons (2006) och Niikkos (2008) studier visade att lärarstudenterna har rätt positiv bild av läraryrket i början av studierna. De nyantagna studenterna i Perssons (2006:74) studie ansåg att en bra lärare är nästan som en övermänniska och studenterna t.o.m. oroade sig för om de kan nå alla kunskaper som en kompetent lärare bör ha. Sammanfattningsvis ansåg de nyantagna studenterna att en bra och kompetent lärare samtidigt är pedagog, psykolog, organisatör och aktör samt en allmänutbildad och erfaren person med en speciell personlighet. Studenterna i Niikkos (2008) studie hade däremot inte några enhetliga uppfattningar om en bra och kompetent lärare. Uppfattningarna var personliga och de varierade mycket.

Persson (2006:76) konstaterar att de avgående studenterna hade märkbart annorlunda bild av en kompetent lärare jämfört med de nyantagna studenterna. De avgående studenternas uppfattningar var mer nyanserade och verklighetsanpassade. Dessutom ansåg de att läraren inte behöver vara någon övermänniska men utbildade och kompetenta lärare har en viss undervisningsfärdighet och erfarenhet av att undervisa. De avgående studenterna ansåg att de har efter de pedagogiska studierna bättre kunskap om ämnet, skolorganisation och undervisningsmetoder. De hade också skapat en egen läraridentitet som definierade hurdana de vill vara som lärare och vilka styrkor och svagheter de har som lärare.

Niikkos (2008) resultat visade ändå att förskollärostudenternas uppfattningar om läraryrket och om en kompetent lärare inte förändrades mycket efter ett års pedagogiska studier. Niikko (2008) märkte att studenterna fördjupade och utvidgade sina uppfattningar och tankar efter ett års studier men deras huvudtankar förändrades inte.

Alanen, Kalaja & Dufva (2008a&2008b) fick också likadana resultat som Eloranta (1996) och Persson (2006) när de kartlade skillnader i nyantagna och avgående språklärostudenternas uppfattningar om främmandespråkundervisning och -inläring. I studien Alanen m.fl. (2008a) deltog nyantagna språklärostudenter som inte hade börjat pedagogiska studierna medan målgrupp i studien (2008b) bestod av avgående språklärostudenter som hade genomfört alla pedagogiska studierna. Alla av studenterna studerade främmande språk vid universitetet. Materialet samlades genom att be nyantagna studenterna rita en bild av sig själv som språkinlärare och avgående studenterna bade rita en bild av sig själv som lärare på språklektion. Med hjälp av bilderna tolkades hur studenterna möjligen uppfattar språkundervisning och hurdana uppfattningar de har om språkinläring.

Studieresultaten visade att nyantagna studenternas uppfattningar skilde sig märkbart från avgående studenternas uppfattningar vilket framkom också i Perssons (2006) undersökning. I förstaårsstudenternas bilder var språkinlärare ensam med en bok i handen utan interaktion med lärare eller andra människor. Nyantagna studenterna ansåg språkinlärare som självständig och individuell aktör. Avgående studenternas bilder var i stället från annan synvinkel, läraren och språkinlärare var i flera bilder tillsammans och alla var ansvariga för språkinlärningsprocess. Språkinläring ansågs inte ske ensamt eller självständigt utan i interaktion med varandra. I avgående studenternas bilder beskrevs läraren som handledare och uppmuntrare men inte som kontrollör i klassrummet. Lärarens roll ansågs vara organisatör av lektionen men lika väl ansågs avgående studenterna att läraren är en av elever och deltar i olika aktiviteter med dem. (Jmf. Eloranta, 1996)

Alanens m.fl (2008a&b) och Elorantas (1996) studier behandlar ett annat tema jämfört med Perssons (2006) och Niikkos (2008) studier men alla har studerat hur studenternas uppfattningar förändras under studietiden. Alanen m.fl. (2008) kartlade studenternas uppfattningar om språkinläring och språkundervisning och Eloranta (1996) redogjorde viktiga målsättningar för undervisning medan Persson (2006) och Niikko (2008) studerade

uppfattningar om läraryrket och om en kompetent lärare. Även om teman är annorlunda visar Perssons (2006), Alanens m.fl.(2008) och Elorantas (1996) studier att skillnader i nya och avgående studenternas uppfattningar om en kompetent lärare, om språkinläring samt om mål för språkundervisning är relativt stora. Inverkan av de pedagogiska studierna kan tänkas vara märkbar och utveckling av pedagogiska tänkandet syns tydligt i avgående studenternas tankar. Orsaken varför Niikko (2008) inte märkte påverkan av de pedagogiska studierna till studenternas uppfattningar i sin longitudinella undersökning var förmodligen att studenterna hade hunnit studera bara en minimal del av de pedagogiska kurserna. I Elorantas (1996) undersökning studerades uppfattningarna däremot under hela de pedagogiska studierna och även i Perssons (2006) och Alanens m.fl. (2008) studier var skillnaden i nyantagna och avgående studenternas lärokurser mycket stor. De nyantagna studenterna hade ingen kontaktyta med de pedagogiska studierna medan de avgående studenterna var nästan färdiga lärare.

3 MATERIAL OCH METOD

I detta kapitel redogörs först för syftet med denna studie samt presenteras centrala forskningsfrågor (avsnitt 3.1.). Därefter redogörs för metodvalet (avsnitt 3.2.) och presenteras informanter som tog del i denna studie (avsnitt 3.3.) Härnäst redogörs steg för steg för hur materialinsamlingen gick till (avsnitt 3.4.) och slutligen presenteras hur materialet kommer att analyseras (avsnitt 3.5.).

3.1 Syftet med studien och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att kartlägga svensklärarstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare och om svenskläraryrket samt jämföra första- och femteårsstudenternas uppfattningar om temat. Det är också av intresse om de pedagogiska studierna i någon mån har påverkat femteårsstudenternas uppfattningar.

Således syftar jag till att svara på följande forskningsfrågor:

- 1) Hurdana uppfattningar svensklärarstudenter på första årskurs vid Jyväskylä universitet har om svenskläraryrket och om en bra svensklärare?
- 2)Hurdana uppfattningar svensklärarstudenter på femte årskurs vid Jyväskylä universitet har om svenskläraryrket och om en bra svensklärare?
- 3) Kan man hitta några enhetliga uppfattningar som många studenter har om svenskläraryrket och om en bra svensklärare?
- 4) Skiljer första årsstudenters uppfattningar sig från femteårsstudenters tankar?
- 5) Anser femteårsstudenter att lärarens pedagogiska studier har påverkat deras uppfattningar? På vilket sätt?

Med denna studie strävas efter att få en allmänbild om hurdana enhetliga uppfattningar förstaårsstudenterna som grupp samt femteårsstudenterna som grupp har om en bra svensklärare och om svenskläraryrket. Studier som jämför uppfattningarna av studenter på olika årskurser finns bara få och därför är huvudsyftet med denna studie att jämföra förstaårsstudenternas och femteårsstudenternas tankar och ta reda på vilka likheter och skillnader det finns i nya och avgående studenternas uppfattningar.

3.2 Temaintervju

Att välja lämplig metod för materialinsamlingen var relativt enkelt även om det finns flera passande metoder för denna typ av studie. Bl.a. enkäter, narrativ och intervjuer har använts som metod i tidigare studier som liknar denna undersökning (t.ex. Alanen m.fl., 2008, Niikko, 2008 och Persson 2006). För att få tillräckligt mycket information, och särskilt information som är viktig och inriktad för min studie valde jag att använda intervjuer som metod. Ett annat alternativ skulle ha varit enkäter men eftersom informanterna som deltog i denna studie var relativt få ansåg jag att intervjuer lämpar sig allra bäst för denna studie.

Hirsjärvi & Hurme (2000:34) konstaterar att intervju är en flexibel metod och det lämpar sig för många olika undersökningssyften. I intervjusituationen är intervjuaren och informanten hela tiden i språklig kontakt och detta möjliggör att intervjuaren kan välja precis sådana frågor i intervjusituationen som är relevanta för studien. Genom att intervjua får intervjuaren så mångsidig information som han/hon vill. Hirsjärvi & Hurme (2000) konstaterar vidare att det även är möjligt att få fram motiv bakom informantens svar vilket är viktigt när jag undersöker uppfattningar och kartlägger varför vissa personer har vissa åsikter.

Även andra forskare (bl.a. Niikko 2008, Pernu 2012 & Persson 2006) som har undersökt tidigare likadana teman har använt intervjuer som metod och kommit fram till att intervju är välfungerande metod i denna typ av undersökningar. Därmed ansåg jag att intervjun är en passande metod också för min studie.

Uppfattningar av olika personer är inte entydiga och det väcks ofta fram intressanta extrafrågor när det är fråga om någons uppfattningar. Det uppstår även situationer där man vill veta mer om vad informanten har sagt eller situationer där det behövs precisering om man inte helt har förstått vad informanten menar. Intervju som metod ger också en bra möjlighet att fördjupa informanternas svar vid behov. Hirsjärvi & Hurme (2000:35) anser intervjun vara en lämplig metod om temat innehåller mångsidiga och varierande synvinklar eller om man vill fördjupa svar man har fått. Enligt Hirsjärvi & Hurme (2000) möjliggör

intervjun också tillfället att fråga extrafrågor om det finns oklarheter i informanternas svar. Dessutom kan man i intervjusituationen be informanterna om att precisera sina åsikter och tankar.

Av olika intervjutyper valde jag att använda temaintervju. Enligt Kalaja, Alanen & Dufva (2011:133) är temaintervju en halvstrukturerad intervju vilket innebär att någon aspekt, oftast huvudtemat i intervjun, har bestämts på förhand men annars baserar intervju på fri diskussion. Hirsjärvi & Hurme (2000:48) poängterar att det allra viktigaste i temaintervjun är att intervjun baserar sig på vissa teman som diskuteras helt fritt i stället för att man ställer detaljerade frågor. Detta ger möjligheten till informanterna att vara i huvudroll i intervjusituationen och intervjuaren kan bara leda diskussionen på så sätt att den håller på temats ramar. Även ordning och form av frågor kan bytas vid behov.

3.3 Informanter

Sammanlagt nio svensklärarstudenter deltog i denna studie. Alla informanter studerar vid Jyväskylä universitet och de har svenska som huvudämne och lärarens pedagogiska studier som biämne. Studierna leder till svenskläraryrke. För att få en generell bild av lärarstudenternas uppfattningar bestämde jag att välja fyra eller fem studenter från båda årskurserna. Slutligen deltog fyra förstaårsstudenter och fem femteårsstudenter i intervjuer. Mitt önskemål var att få sådana förstaårsstudenter som inte alls eller endast lite skulle ha erfarenhet av att arbeta som lärare innan de började studierna vid Jyväskylä universitet. Dessutom var ett krav att förstaårsstudenter skulle ha hunnit gå så få kurser i pedagogiska studier som möjligt. Krav för femteårsstudenter var att de har gått alla pedagogiska studier dvs. de är pedagogiskt kompetenta att arbeta som lärare. Dessa krav ställdes för att jämförelse mellan första- och femteårsstudenter skulle bli mer intressant. Jag ansåg att det är intressant att få veta om nya, oerfarna lärarstudenter har olika uppfattningar jämfört med femteårsstudenter som har genomfört lärarpraktiken samt har erfarenhet av att hålla lektioner. Informanterna som deltog i studien fyllde relativt bra ovanstående krav.

De fyra förstaårsstudenter var alla "direktvalda" lärarstudenter och alla av dem hade hunnit genomgå två förberedande teorikurser av pedagogiska grundstudier på den tidpunkten intervjuerna genomfördes men ingen av dem hade börjat lärarpraktiken. Alla förstaårsstu-

denter var 19-20 -åriga tjejer och hade börjat svensklärarstudierna direkt efter gymnasiet. Ingen av dem hade genomgått studier på andra högskolor. Tre av dem hade vikarierat några timmar språk- eller realämnen på högstadiet och på gymnasiet och en hade vikarierat lågstadiet under några dagar. Förstaårsstudenters erfarenhet av läraryrket var ändå relativt minimal.

Femteårsstudenter som deltog i studien hade genomgått alla lärarens pedagogiska studier. På den tiden intervjuerna genomfördes var de alla nästan färdiga svensklärare; endast skrivandet av magisteravhandling var oavslutat. Även alla femteårsstudenter hade börjat studera svenska direkt efter gymnasiet och de var 24-25 år gamla. Femteårsstudenterna var fyra tjejer och en kille. Tre av dem var ursprungligen ”direktvalda” svensklärarstudenter och två hade bestämt att genomföra de pedagogiska studierna efter ett - eller två års studier. Dessa två informanter ville inte ursprungligen bli lärare men de hade ändrat sin åsikt i början av studietiden. Alla hade omfattande erfarenhet av att arbeta som lärare efter att de hade genomgått lärarpraktiken. Dessutom hade två av femteårsstudenter vikarierat regelbundet vid sidan om studier och de hade undervisat särskilt svenska på högstadiet och på gymnasiet. Tre av femteårsstudenter hade vikarierat några lektioner svenska samtidigt när de genomförde lärarpraktiken.

3.4 Insamling av material

Att finna tillräckligt många lämpliga informanter lyckades relativt bra. På universitetet tillbringar många svensklärarstudenter tid i en gemensam studentlokal och där var det lätt att fråga efter passande informanter. Alla informanter som jag frågade var direkt färdiga att delta i studien. Intervjutider med informanter bokades via e-post och alla studenter intervjuades privat. Min tidtabell var flexibel och informanter kunde själva bestämma en passande tid för intervju. Det var viktigt att informanterna inte hade bråttom i intervjusituationen för att de skulle ha tid att tänka på och resonera kring olika aspekter om temat.

Temat av undersökning och intervju berättades till informanterna i förväg men frågorna och andra detaljer fick informanterna höra först i intervjusituationen. Informanterna påminnes även att de inte behöver eller får förbereda sig på något sätt till intervjun för att de inte lät t.ex. litteraturen om temat påverka deras uppfattningar och tankar. Alasuutari (1994) påpekar att informanterna i intervjusituationen tänker ofta på hur de förväntas

svara eller vad intervjuaren vill få reda på. Alasuutari (1994) betonar att sådana drag kan betraktas som potentiella hot för reliabiliteten, men också som en källa för ny information. I början av intervjusituationen påmindes informanterna att det inte finns vissa rätta eller fel svar på intervjufrågorna utan det allra viktigaste är att svar baserar sig på informanternas egna uppfattningar och åsikter.

Frågorna formulerades på så sätt att de var tillräckligt öppna för informanternas egna tankar (se bilaga 1). Meningen var att frågorna inte skulle styra informanterna att svara på ett visst, samma sätt utan att deras egna uppfattningar skulle komma fram. För strukturerade och preciserade frågor kan leda till att informanternas svar är väldigt begränsade och det är svårt att få fram djupare resonemang. Öppna frågor ger i stället mer utrymme för studenternas egna tankar. Uppfattningar om en bra svensklärare studerades genom att fråga hurdana kunskaper, färdigheter och personlighets- eller karaktärsdrag en bra svensklärare har. Även egenskaper hos en dålig lärare kartlades. Uppfattningar om svensklärarkyrket studerades genom att fråga vad som är svensklärarens roll och vilka som är svensklärarens viktigaste uppgifter i skolan. Dessutom frågades informanterna om svensklärarkyrkets goda sidor och utmaningar. Informanterna frågades också om var deras uppfattningar möjligen härstammar. Alla svarade på samma frågor men femteårsstudenter hade en extra fråga om lärarens pedagogiska studier.

Alla intervjuer genomfördes på finska och de tog 20-45 minuter beroende på längden av informanternas svar. Somliga hade relativt tydliga och sammanfattande svar men andra reflekterade från många olika synpunkter. Informanter fick fritt berätta allt vad de hade att säga om olika frågor och intervjun baserades på fri diskussion vilket är typiskt för temaintervju. Informanten hade hela tiden huvudroll som berättare. Alla informanter hade samma frågor men ordningen av frågor samt antalet extrafrågor varierade beroende av informanten. Som Hirsjärvi & Hurme (2000) konstaterade ger intervju som metod möjligheter att ställa extrafrågor och precisera informanternas svar vilket var viktigt för min studie. Annars skulle ha många svar blivit allt för begränsade och somliga informanter skulle ha svarat bara med få ord. Med hjälp av extrafrågor fick jag samla mer omfattande och intressant material.

3.5 Analysmetoder

När man tar hänsyn till materialet som jag har, är det naturligt att använda kvalitativa metoder i analysen. Eskola & Suoranta (1996:123) framhäver att det finns många olika möjligheter att analysera kvalitativa material och ibland kan det vara svårt att bestämma hur materialet bör analyseras.

Enligt Hirrsjärvi & Hurme (2008:219) ska analysmetod, dvs. sättet hur materialet analyseras, väljas på basis av att det ger svar på forskningsfrågor och problemet på bästa möjliga sätt. I denna studie analyseras materialet genom att använda innehållsanalys. Enligt Tuomi & Sarajärvi (2009:103) sammanfattas materialet med innehållsanalys på så sätt att man kan få en allmän bild om temat som studeras och efter innehållsanalysen är det möjligt att dra slutsatser om materialet. Tuomi & Sarajärvi (2009:108) avskiljer tre olika faser som hör till innehållsanalys; för det första reduceras materialet genom att sammanfatta de viktigaste aspekter, efter det klassificeras och indelas materialet på ett logiskt sätt och till slut skapas en helhetsbild om temat.

Analysering av intervjumaterialet börjades genom att litterera alla intervjuer. Endast de kommentarerna som var viktiga för min studie och anslöt sig till temat togs i beaktandet i transkriberingsprocessen. T.ex. utfyllnadsord, ofullständiga fraser, pauser eller onödiga mellankommentarer littererades inte. Efter transkriberingen reducerades materialet genom att samla de viktigaste och intressantaste kommentarer och aspekter från varje enskild intervju. Materialet klassificerades på så sätt att förstaårsstudenters svar betraktades som helhet och femteårsstudenters svar som egen helhet. Dessutom jämfördes första- och femteårsstudenters svar med varandra.

I nästa kapitel kommer jag att först presentera de mest allmänna och intressanta förstaårsstudenternas uppfattningar om en bra lärare samt om läraryrket. Jag strävar efter att finna gemensamma aspekter som de förstaårsstudenterna lyfter fram. Därefter presenteras femteårsstudenters uppfattningar på samma sätt. Till slut ska jag jämföra första- och femteårsstudenters uppfattningar och kartlägga likheter samt olikheter mellan dem. I Diskussion-delen ska jag sammanfatta och dra slutsatser av resultaten.

4 RESULTAT

I detta kapitel presenteras huvudresultaten av denna undersökning. Först analyseras första- och femteårsstudenternas intervjuvar separat och därefter jämförs dem med varandra. Materialet analyseras en intervjufråga i taget (se bilaga 1) och jag strävar efter att finna allmänna och enhetliga drag i första- och femteårsstudenters uppfattningar för att slutligen kunna jämföra dessa två årskurser med varandra. I början av kapitlet presenteras förstaårsstudenternas intervjuvar dvs. deras uppfattningar om en bra lärare/svensklärare, om svensklärares roll samt om svenskläraryrkets för- och nackdelar. Dessutom kartläggs varifrån dessa uppfattningar härstammar. Sedan presenteras femteårsstudenters svar på samma sätt. Därefter kartläggs hur femårs studietid och de pedagogiska studierna har möjligen påverkat och förändrat femteårsstudenternas uppfattningar. Slutligen jämförs första- och femteårsstudenternas svar och syftet är att finna möjliga lik- och olikheter i deras uppfattningar. Citat som används är lån från intervjuer och de har översatts från finska till svenska. Översättningarna till svenska är mina egna. Koder före citaten syftar till informanterna som har numrerats från 1 till 9. Informanterna 1-4 representerar förstaårsstudenterna och informanterna 5-9 femteårsstudenterna. ST= student.

4.1 Förstaårsstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare och svenskläraryrket

4.1.1 Hurdan är en bra lärare/svensklärare

I intervjun frågades studenterna först hurdan en bra lärare i allmänhet är och härutöver frågades hurdana personlighetsdrag, egenskaper och förmågor en bra svensklärare särskilt har. (intervjufrågorna 1,2 och 3) Av förstaårsstudenternas intervjuer kom fram att en bra lärare är mångsysslare som äger flera, t.o.m. nästan alla möjliga egenskaper som kan tänkas beskriva en lämplig lärare. En bra lärare beskrevs noggrant med flera olika adjektiv och förstaårsstudenterna betonade att läraren bör ha färdigheter och förmågor från båda ändar. Enligt förstaårsstudenterna är en skicklig lärare bl.a. *schyst, flexibel, systematisk, kreativ, bra lyssnare, humoristisk, avslappnad, beslutsam, uppmuntrande* och *bra undervisare* men å andra sidan är han även *strikt, rapp* och *har bra auktoritet*. Detta tyder på att förstaårsstudenterna betraktar en bra lärare som en oförliknelig och felfri person med förmåga att förvandla sig efter situationen:

[1] ST1: Han/hon bör vara liksom schyst men ändå ganska strikt och rätt systematisk, så att det finns ett visst schema under lektioner, och dessutom är det viktigt att eleverna inte hinner bli trötta, alltså man måste vara också liksom kreativ och på något sätt väldigt mångsidig. En bra lärare bör kunna mångsidigt allt. Att han/hon klarar av alla möjliga situationer.

Särdeles viktigt ansåg förstaårsstudenterna lärarens förmåga att ta alla elever jämlikt i beaktande. De flesta studenter konstaterade att en bra lärare beaktar olika typer av elever i klassrummet, både tysta och högljudda samt både begåvade och omotiverade elever. Enligt förstaårsstudenterna bemöter en bra lärare alla elever som jämlika och organiserar undervisningen på så sätt att den passar för olika inläraryper:

[2] ST2: Alltså han/hon [en bra lärare] kan beakta olika typer av elever, så att man inte favoriserar bara dem som är tysta utan fäster uppmärksamhet även till dem som inte kan så mycket svenska och som inte är så motiverade. Läraren bör vara sådan som i princip ger alla en möjlighet till inläring.

Förstaårsstudenterna hade också en viss exempelperson, i allmänhet någon av deras egna tidigare lärare, som de ansåg vara idealisk. Förstaårsstudenterna hade ett visst mönster av en perfekt lärare och i framtiden ville de vara likartade och t.o.m. bättre än deras läraridoler.

Adjektiv och förmågor som förstaårsstudenterna nämnde om en bra lärare liknar lärartyper som Uusikylä (2006) presenterade: ”rättsinnig pådrivare”, ”undervisningskicklig uppmuntrare”, ”human och emotionellt intelligent person” och ”vuxen auktoritet”. Som Uusikylä framhävde står dessa lärartyper oftast i gunst hos elever och förstaårsstudenternas tankar var i hög grad likartade som eleverna oftast har om en bra lärare. Förstaårsstudenterna trodde att en lärare kan samtidigt äga alla egenskaper som de listade medan Uusikylä poängterade att det inte finns en lärare som skulle ha alla möjliga förmågor som anses beskriva en bra lärare.

När studenterna frågades om personlighetsdrag och färdigheter särskilt hos en bra svensklärare (se bilaga 1) ansåg de att svensklärarna behöver vissa speciellförmågor även om läraren i allmänhet redan ansågs vara mångsysslare. Alla fyra förstaårsstudenter framhävde betydelsen av energin och positiviteten hos en bra svensklärare. Största delen av informanterna ansåg att svenskläraren bör ha förmåga att motivera och uppmuntra elever mer än vanligt för många har fördomar och dålig attityd mot svenska språket. Dessutom konstaterade alla informanter att en bra svensklärare är djupt intresserad av svenska språket och uppmuntrar elever att använda språket med alla möjliga medel:

[3] ST4: Man får vara ganska energisk och positiv mot eget ämne, liksom entusiastisk och också själv motiverad mot sitt ämne - - energin och positiviteten måste komma tydligt fram.

[4] ST1: Dom som inte är intresserade borde få med på något sätt. Om de är bara att "Jag hatar svenska!" bör man få dem att uttrycka sig själva på något sätt - t.ex. försöka säga att jag är svenskläraren och du får prata svenska med mig, liksom försöka i alla fall.

En del förstaårsstudenter betonade också betydelsen av svensklärarens specifika personlighet. För att kunna motivera elever vore det bra om svenskläraren hade en medryckande personlighet eller att eleverna skulle minnas läraren på något roligt sätt:

[5] ST2: Jag tror att elever har en sådan bild av bra svensklärare att de bör vara sådana yppiga blond som Pamela Anderson. Så att om man vill vara en bra svensklärare måste man på något sätt vara en intressant person.

Dessa informanter konstaterade vidare att man kan som svensklärare bli mer närstående med omotiverade elever om man vågar dela sina egna historier och erfarenheter i klassrummet; en bra svensklärare ger någonting av sig själv till elever och koncentrerar sig inte bara på att undervisa:

[6] ST1: Man måste berätta om egna upplevelser som min egen svensklärare gjorde, hon berättade t.ex. roliga historier om sig själv när hon inte kunde uttala rätt något ord. Alltså man behöver inte berätta allt om sitt liv men läraren får inte vara sådan här att "jag är läraren och vi studerar bara här och ni vet ingenting om mig". Alltså inte så här utan man måste ge någonting av sig själv.

Ytterligare visade intervjuer att förstaårsstudenterna förhåller sig relativt kritiskt till skild grammatikundervisning under svensklektioner och man borde bli av med sättet hur svensk grammatik undervisas. Största delen av informanterna konstaterade att en bra svensklärare inte koncentrerar sig på att undervisa bara grammatik som en egen del av språket och inte kräver att allt måste läras utantill. I stället borde grammatik undervisas på ett kreativt sätt utan tråkiga bokövningar som stärker föreställningen om "tvångssvenska":

[7] ST3: Man borde glömma bort den [grammatikundervisning] eller den bör vara kreativt, alltså svenskläraren bör vara nuförtiden och även i framtiden mycket kreativ. Det går inte att man använder bara den där läroboken eftersom det påminner elever om tvångssvenskan.

De flesta informanter ansåg att en skicklig svensklärare använder läromedel som intresserar eleverna och deras åldersklass. Dessutom framhävde de att svenskläraren bör vara medveten om ungdomarnas trender och utnyttja vetandet om dem i undervisningen. Studenterna konstaterade att en bra svensklärare får alla elever bli inspirerade av ämnet och de ansåg t.o.m. att svenskundervisning bör organiseras på sättet att det inte skulle kännas som att man studerar:

[8] ST2: Man kan i grupper gå igenom t.ex. delar av telefon på svenska eller t.ex. kolla hurdan Facebook är på svenska. Något sådant som står i gunst hos ungdomarna. Man måste kunna tillämpa språket så mångsidigt som möjligt, så att eleverna inte märker att de studerar. Det är viktigt att man vet vad som är ”in”.

Utgående från förstaårsstudenternas svar kan det dras slutsatser att en bra svensklärare håller lektioner som känns som lek och de innehåller kontinuerlig rolighet. M.a.o. försöker en bra svensklärare hela tiden engagera sina elever för att de skulle trivas på lektioner. Lektionerna bör innehålla bara aktiviteter som intresserar elever och allt som känns som tråkigt ska uteslutas.

4.1.2 Vad kännetecknar en dålig svensklärare?

I intervjufråga 4 fick studenterna beskriva egenskaper hos en dålig svensklärare. En dålig svensklärare karakteriserades naturligt som en motsats till en bra svensklärare. Förstaårsstudenternas uppfattningar var relativt annorlunda när det gällde denna fråga men studenterna räknade upp igen flera olika adjektiv som beskrev en dålig lärare/svensklärare. Bl.a. följande adjektiv förekom i förstaårsstudenternas svar: *otålig, inte språkkunnig, blir lätt nervös, definitiv, tryckande, manipulerande, trångsynt* och *tråkig*.

Som särdeles dålig egenskap hos en svensklärare ansåg förstaårsstudenterna bristen på kreativitet och upprepning av samma handlingsmönster under svensklektioner. En dålig svensklärare håller kontinuerligt likadana lektioner med samma format:

[9] ST4: En sådan som upprepar samma vanor. Och även en sådan som får eleverna att känna att alla lektioner är identiska med varandra. Att man bara går igenom hemuppgifter och sen gör man lite bokövningar och lyssnar på texten. Det där är väldigt uttröttande, tycker jag.

Av studenternas svar kom också fram att en dålig svensklärare tvingar sina elever att studera svenska mot deras vilja, kräver för mycket och vill att eleverna lär sig allt utantill. Dessutom framhävde studenterna att en dålig svensklärare anser bara sitt eget ämne som viktigt i skolan och förstår inte att alla elever nödvändigtvis inte är intresserade av svenska språket eller att vissa verkligen kan ha stora svårigheter med att lära sig språket. Enligt förstaårsstudenterna bör svenskläraren förstå att det finns flera andra viktiga ämnen i skolan utöver svenskan:

[10] ST3: En dålig svensklärare kunde vara en sådan som tvingar eleverna att studera svenska även om de inte är intresserade. Så att läraren har ett sådant tvingande och påtryckning hela tiden. Och även om det finns flera andra ämnen i skolan tycker en dålig lärare att svenska är det allra viktigaste ämnet.

[11] ST4: En sådan som kräver mycket utantill inläring och en sådan som kräver att ni måste nu kunna utantill de här ”koputus x” eller ”konsukiepre” – minnesregler.

Även blyghet och asocialitet nämndes som negativa drag hos en svensklärare. Enligt största delen av förstaårsstudenterna vågar en dålig lärare inte uppträda framför klassrummet och inte heller kasta sig med i att undervisa eller prova på något nytt under lektioner:

[12] ST4: Jag tycker att en dålig svensklärare är en sådan som inte är tillräcklig social eller han/hon står bara framför klassen men vågar inte alls uppföra sig och vara naturlig.

Svenska språkets ställning och nyttighet i Finland väcker mycket diskussion och debatt under svensklektioner och svensklärarna är ofta delaktiga i diskussioner. En del av förstaårsstudenterna konstaterade att en dålig svensklärare deltar för intensivt i debatter och börjar tvista med elever om svenskans ställning. Svensklärarna borde i stället hålla lugn och sprida så positiv bild av svenska som möjligt:

[13] ST3: Speciellt då det nuförtiden klagas så mycket om svenskan så att man inte som lärare inte ger sig in i den leken. T.ex. om eleverna klagat får läraren inte gå med och debattera med dem utan konstatera att inte är det här så farligt. Att man försöker föra det i en sådan där positiv riktning.

4.1.3 Svensklärarens roll och uppgifter i skolan

Intervjufråga 5 handlade om svenskläroll. Förstaårsstudenterna hade i intervjusituationen svårigheter med att definiera vad som är särskilt svensklärarens roll i skolan. De flesta informanter konstaterade att frågan om svensklärarens roll är problematisk och de ansåg att svensklärare inte har någon specifik roll i skolan jämfört med andra ämneslärare. Alla informanter kunde ändå nämna vissa roller som svensklärare har. Förstaårsstudenternas uppfattningar om rollen var till största delen likadana.

Alla av dem var av samma åsikt att svensklärarens främsta och allra viktigaste roll är att undervisa sitt eget ämne, dvs. svensklärarens roll är undervisare i skolan. Enligt förstaårsstudenterna bör läraren undervisa svenska på bästa möjliga sätt och få eleverna att lära sig svenska så väl som möjligt:

[14] ST3: Alltså, först och främst finns svenskläraren där för att undervisa det där språket till elever, så att han/hon naturligtvis är undervisare av sitt eget ämne.

Alla av förstaårsstudenterna var också eniga om att svensklärarens viktiga roll är att engagera eleverna på lektioner och hålla upp bra stämning för att eleverna inte hinner bli

trötta. En del av informanterna betonade även svensklärarens roll som marknadsförande av sitt eget ämne. De ansåg att en av svensklärarens roller är att få eleverna bli intresserade av svenska språket och få eleverna att satsa på svenskstudier. Idealsituationen vore att eleverna skulle vara lika intresserade av svenska som läraren själv är. Å andra sidan ansåg studenterna att svensklärarens roll är meningslös om eleverna helt enkelt inte blir intresserade av svenska:

[15] ST1: Man bör inspirera dem [elever] att det här är roligt. Att därför har jag också själv studerat svenska fem år vid universitetet. Det vore härligt om eleverna skulle bli entusiastiska för mitt ämne tillsammans med mig.

[16] ST2: Svensklärarens roll kan vara lite dålig eller helt meningslös om eleverna inte blir inspirerade.

Även om undervisning av eget ämne ansågs som allra viktigaste roll hos en svensklärare, konstaterade två av förstaårsstudenterna att svensklärare också är elevernas hjälpare. Dessa studenter hänvisade möjligen till svensklärarens roll som uppfostrare men de använde ord hjälpare och handledare. De konstaterade att alla lärares, likväl svensklärares, roll är att se till att eleverna har allt i ordning och ingripa om någonting är på tok. Dock ansågs svensklärarens roll som hjälpare inte lika viktigt som rollen som undervisare eller underhållare:

[17] ST3: Läraren måste kontrollera om någon av elever inte är på plats på lektioner och tänka på om man måste ingripa i det. Min skyldighet som lärare är att se till att allt är i ordning. Att hjälpa elever kan vara en av roller men det där undervisandet av det ämnet och underhållande lektioner är väldigt viktiga.

Några av förstaårsstudenterna beskrev svensklärarens roll även som kämpare eller kom-battant, för svenska som skolämne är mycket kritiserad:

[18] ST2: Jag anser att svenskläraren har en viktig roll i den nutida skolan eftersom läraren klarar av den kritik som ligger där bakom och på sätt och vis kämpar för sitt ämne.

Med avseende på Rannströms (1995) klassificering om lärarens olika roller kan man tolka att förstaårsstudenterna ansåg svenskläraren först och främst vara förmedlare och intresseväckare. Särskilt betonade studenterna lärarens roll som undervisare av sitt eget ämne vilket bevisar att svensklärarens uppgift är enligt förstaårsstudenterna att förmedla kunskaper till elever. Som Rannströms studie visade anses lärarens roll oftast vara speciellt kunskapsförmedlare.

Intervjufråga 6 handlade om svensklärarens uppgifter i skolan. Alla förstaårsstudenter betraktade lärarroll och lärarens uppgifter delvis gemensamt och de var av samma åsikt att svensklärare har samma uppgifter som alla andra ämneslärare i skolan. Som svensklärarens viktiga uppgifter ansågs allmänna rutinuppgifter såsom planering av lektioner, korrigering av prov och uppsatser och deltagandet i olika möten med andra lärarna. En del av informanterna konstaterade också att svensk- eller ämneslärarens viktigaste uppgift är att lämna en positiv bild av sitt eget ämne och de betonade igen betydelsen av underhållande undervisning. När eleverna är färdiga med obligatoriska svenskstudier borde de ha en behaglig uppfattning om svenska språket och svensklektioner:

[19] ST2: Att det [svenska språket] liksom skulle lämna ens lite god eftersmak... Så att eleverna kan konstatera att jag lärde mig svenska, jag hade en trevlig lärare och jag trivdes på lektionerna och de var mycket roliga och underhållande. Oftast efter att skolan har tagit slut så upplever många att de inte är intresserade och att svenska var helt dumt ämne, men att det skulle lämna ett gott intryck.

4.1.4 Svenskläraryrkets för- och nackdelar

Intervjufrågorna 7 och 8 behandlade svenskläraryrkets för- och nackdelar samt goda sidor och utmaningar. Även om förstaårsstudenterna inte hade mycket erfarenhet av att arbeta som svensklärare behandlade de yrkets för- och nackdelar på basis av erfarenheter som de hade från egna skoltider. Största delen av förstaårsstudenterna konstaterade att känslor av framgång möjligen är den främsta fördelen i svenskläraryrket. Som lärare är det en stor glädje att märka hur eleverna utvecklas och lär sig något nytt. När eleverna lyckas med sina studier har man lyckats också som lärare. Då vet man att arbetet har varit värdefullt och lönsamt.

Bl.a. hade förstaårsstudenternas tidigare svensklärare konstaterat att svenskläraryrkets fördelar består av småsaker. Många studenter ansåg att det troligen är en stor seger om man som svensklärare får eleverna bli endast lite motiverade av språket:

[20] ST1: Min svensklärare har sagt att elever som är intresserade och gör sitt bästa är lärarnas små glädjeämnen i yrket när man får följa hur eleverna lyckas och gillar ämnet.

[21] ST3: De skulle vara bra om eleverna mindes någonting från lektioner, och det skulle vara härligt om man kunde märka endast lite motiverade elever i klassrummet. Så att någon aspekt skulle motivera elever eller även de som inte kan eller inte är så motiverade skulle vilja komma och delta i mina lektioner.

Några studenter konstaterade också att svenska språket är som en hobby för dem och en stor fördel är att man får jobba med språket som man själv är intresserad av. Som bäst får läraren även sina elever finna nya intressen:

[22] ST1: Det är häftigt att en del av svenska språket och kulturen är en del av min vardag. Svenska är liksom en hobby för mig och det är roligt att du får tillämpa kunskaper om din hobby i ditt arbete.

[23] ST3: Om jag kunde t.ex. inspirera någon av elever på samma sätt som min lärare inspirerade mig så att jag kom hit för att studera svenska. Det är roligt om jag får någon att finna sin egen grej.

En del av informanterna ansåg att människonärhet är en viktig fördel i läraryrket i allmänhet. Även arbetet med barn och unga upplevdes meningsfullt och studenterna konstaterade att de njuter av att tillbringa tid med barn och ungdomar.

Som svenskläraryrkets nackdelar lyftes fram tre olika aspekter: besvärliga elever, kritik mot svenskans nytthet och brist på intresset mot sitt eget ämne. Alla förstaårsstudenter nämnde besvärliga elever som en nackdel i yrket. Enligt studenterna är omotiverade elever och en allmän dålig attityd mot svenska ett stort problem och det är även problematiskt hur man bör behandla och närma sig omotiverade elever. Vissa elever kan vara väldigt jobbiga och trötta ut läraren:

[24] ST4: Det är en slags utmaning att få vissa elever i klassrummet att lyssna och koncentrera sig och följa lektionen. Det finns elever som bara inte gillar ämnet och man borde göra någonting åt dem men vet inte vad...

Några studenter tog fram kritiken mot svenska språkets nytthet som en nackdel. Det finns kontinuerligt diskussion om svenskans ställning i Finland och dess nödvändighet som skolämne. Människor har också starka åsikter om ”tvångssvenska” och det är särskilt svensklärare som är tvungna att motivera hela tiden till sina elever varför svenskstudier är värda att satsa på:

[25] ST3: Hela tiden diskuteras svenska språkets ställning och så vidare. Det kan vara en utmaning i svenskläraryrket att man måste hela tiden övertyga människor om svenska språkets nytthet att det finns något ide att plugga svenska.

Elevernas motivationsproblem, kritik mot svenskundervisning och negativa inställningar som svenskläraryrkets nackdelar framhövs också i Salos (2010) och Pernus (2012) studier. Både färdiga lärarna i Salos studie och svenskläraryrket i Pernus studie ansåg

att elevernas motivationsproblem och kontinuerligt motstånd mot svenska är stora utmaningar i arbetet.

En del av förstaårsstudenterna var även rädda för att deras intresse mot svenska språket ska försvinna under arbetsåren. Studenterna konstaterade att om man undervisar sitt ämne tillräckligt mycket finns det en risk att man tröttnar på ämnet som först var av stort intresse:

[26] ST2: Det skulle vara skrämmande om eget intresse mot ämnet skulle försvinna. Det kan bli så att man först har tyckt mycket om språken och de har varit en slags hobby och sen vill man arbeta med språken. Det fungerar inte alltid att din hobby är ditt yrke. Så att utmaningen är att man bara blir uttröttad på sitt arbete.

Informanterna frågades också hurdan allmänbild de skulle ge av svenskläraryrket på basis av yrkets för och nackdelar. Alla förstaårsstudenter konstaterade att yrket är lite grann motstridigt om man tar i beaktande både positiva och negativa aspekter. Studenterna ansåg svenskläraryrket mycket krävande men å andra sidan trodde de att arbetet kan vara intressant och lönande. Alla förstaårsstudenter hade ändå tvivel att arbetet inte kommer att vara lätt:

[27] ST3: I princip är det mycket utmanande eftersom det finns så olika elever, dem som har intresse och dem som inte har. Jag skulle säga att det är ett mycket utmanande yrke men även givande. När man beaktar både plus- och minussidor känns det att man kan jobba med det här men det finns flera utmaningar.

Ingen av förstaårsstudenterna hade erfarenhet av att arbeta långvarigt som svensklärare och de hade svårigheter med att ge en viss allmänbild om yrket samt definiera hurdant arbete som svensklärare egentligen kommer att vara. Av studenternas intervjuer kom ändå fram att det beror på läraren hurdant arbetet är. Om läraren själv kan förhålla sig positivt till arbetet och alltid gör sitt bästa är det säkert lönande. Men en dålig attityd gör arbetet svårt:

[28] ST4: Alltså, jag tycker att det här yrket är lite... kan inte säga riktigt eller kan inte än ge en sådan fin helhetsbild. Det finns sådana lärare som är själva mycket intresserade och motiverade och de är hela tiden intresserade av språket och intresserade av att utveckla sig och finna ny information om sin bransch – sen finns det dem som har samma vanor och de tycker att arbetet är väldigt långtråkigt. Att det beror på läraren hur han/hon själv förhåller sig till yrket.

Förstaårsstudenterna trodde att de kan klara av svenskläraryrkets utmaningar och de var färdiga att göra allt möjligt för att både elever och lärare trivs under svensklektioner. En

egen blivande karriär som svensklärare beskrevs t.o.m. överdrivet positivt även om studenterna var lite grann rädda för arbetets utmaningar:

[29] ST1: Om jag blir på någon vacker dag svensklärare har jag tänkt på att vara mycket positiv, och jag är bara ”brabra” även om allt skulle gå åt skogen. Jag hoppas att alla blir godkända och att eleverna skulle lämna klassrummet glada och de ska inte säga att ”jes, lektionen slutade”.

4.1.5 Varifrån härstammar uppfattningar

Till sist frågades studenterna var deras uppfattningar om en bra svensklärare och om svensklärarkyrket möjligen härstammar. Alla förstaårsstudenter konstaterade att läraruppfattning har bildats på basis av deras egna svensklärare. Varje förstaårsstudent hade haft både angenäma och oangenäma svensklärare och genom att jämföra egenskaper hos dessa lärare hade studenter fått en uppfattning om en bra samt dålig lärare:

[30] ST1: Jag har haft ganska många olika svensklärare, på högstadiet hade jag en mycket konservativ lärare och hennes lektioner var helt meningslösa men sen nästa lärare som vi hade gav oss möjligheten att lära sig någonting. På gymnasiet hade jag också väldigt motiverande lärare. Alltså man kan säga att mina uppfattningar härstammar från tidigare lärare.

Studenterna framhävde i intervjuer att uppfattningar om bra samt dåliga lärare påverkar också deras blivande svenskläraridentitet. De ville ha samma egenskaper som behagliga svensklärarna hade och undvika drag som de inte själva gillade hos deras egna lärare. Förstaårsstudenterna strävade efter att vara ännu bättre än deras egna lärare som ansågs vara goda och behagliga

En del av studenterna undrade varför uppfattningar särskilt om svensklärarna ofta är så negativa och varifrån denna uppfattning härstammar. Studenternas egna svensklärare hade varit helt likadana som alla andra lärare men de gillades ändå inte lika mycket som andra ämneslärare:

[31] ST3: Det finns vissa stereotyper av svensklärarna, t.ex. att ”vår svensklärare var mycket hemsk”. Och det är alltid svenskläraren som är hemsk, men varför? Att vad han/hon har gjort fel liksom?

Förstaårsstudenternas uppfattningar om läraryrket och dess för- och nackdelar hade också bildats på basis av studenternas egna skoltider. Alla studenter var av samma åsikt att man kan se delvis av elevens synvinkel hurdant arbetet som lärare kan vara även om man inte kan ha helt realistisk bild innan man själv har arbetat som lärare. En del av förstaårsstudenterna kom även från lärarfamiljer och de hade haft möjlighet att följa lärarens vardag

hemma varje dag. Genom att iaktta t.ex. föräldrars arbete hade de fått en viss uppfattning av läraryrket.

4.2 Femteårsstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare och svenskläraryrket

4.2.1 Hurdan är en bra lärare/svensklärare

Femteårsstudenterna frågades samma frågor som förstaårsstudenterna men de hade också en extra fråga om de pedagogiska studierna. Jämförelse av första- och femteårsstudenternas uppfattningar görs längre fram i avsnitt 4.4.

Alla femteårsstudenter hade relativt likadana uppfattningar om en bra lärare i allmänhet. De var av samma åsikt att en bra lärare inte kan beskrivas med vissa samma egenskaper. Studenterna konstaterade att alla lärare kan ha några drag som hör till en bra lärare och varje lärare kan vara bra på sitt eget personliga sätt:

[32] ST5: Väldigt svårt att beskriva bara en typ av bra lärare. Man kan vara bra lärare på så många olika sätt. Han/hon är en slags personlig blandning och alla har sin egen personlighet.

Största delen av femteårsstudenterna konstaterade att man kan lista olika egenskaper som hör till en bra lärare men det finns ett oändligt antal dessa egenskaper och alla har sin egen uppfattning om en lämplig lärare. Några studenter uppräknade ändå vissa egenskaper som de ansåg vara viktiga hos en bra lärare. Dessa var bl.a. rättvishet, opartiskhet, renhårighet och respekt mot elever. Dock konstaterade alla att egenskaper som de nämnde är deras egna åsikter och andra människor kan värdera helt olika drag hos en bra lärare.

[33] ST6: En bra lärare är inte en entydig sak. Det finns, vet du, så många olika aspekter som en bra lärare består av. En bra lärare bör säkert ha ett miljon olika goda drag men alla har sina egna starka sidor.

De flesta studenter ansåg att det inte är en lätt uppgift att vara en bra lärare för läraren förväntas vara avspänd och kompisaktig men ändå samtidigt strikt och en bra auktoritet. Å andra sidan resonerade studenterna kring att en bra lärare inte får vara för kompisaktig och inte heller för sträng. Att finna ett lämpligt sätt att vara en bra lärare är en stor utmaning:

[34] ST5: Det kan vara svårt för en själva att göra en sådan gränsdragning att man samtidigt kan upprätthålla auktoritet och också respekteras av eleverna men samtidigt borde man ha en sorts avspändhet så att eleverna har lätt att vara på lektionerna.

[35] ST7: En bra lärare är en sådan som ger eleverna lite eget utrymme men ändå håller dem på något sätt i schack. Man borde hitta en sådan där gyllene medelväg för att det inte finns bara en definition för en god lärare.

Som Uusikylä (2006) konstaterade finns det inte lärare som är uteslutande bra eller dåliga, i stället finns det flera olika lärartyper som kan anses vara bra. Även femteårsstudenterna hade märkt att en lärare inte behöver eller kan ha alla möjliga förmågor som anses höra till en skicklig lärare. Därför ansåg studenterna det relativt svårt att finna en definition till en bra lärare för att det finns ett antal olika typer av dem.

Femteårsstudenterna bads också beskriva personlighetsdrag och färdigheter hos en bra svensklärare. Alla av studenter ansåg att en skicklig svensklärare har likadana personlighetsdrag och färdigheter som en bra lärare i allmänhet men svensklärare behöver enligt femteårsstudenterna också vissa extra egenskaper jämfört med andra lärare dvs. det krävs mer av svensklärare än av andra ämneslärare. Särskilt extra tålighet och positivitet lyftes fram som viktiga personlighetsdrag på grund av negativa inställningar och elevernas ovilja att lära sig svenska. Dessutom konstaterade största delen av studenterna att en bra svensklärare bör vara särdeles energisk och entusiastisk för att eleverna ska bli motiverade av att studera ämnet. För att höja elevernas motivation ansåg en del av femteårsstudenterna att det vore bra om svenskläraren var en urskiljbar personlighet:

[36] ST7: Svensklärare behöver ha något extra, åtminstone måste han/hon inspirera elever mer än vanligt eftersom eleverna inte alltid har naturlig motivation och vilja att plugga svenska, så måste man ha olika medel att motivera dem.

Som viktiga färdigheter hos en bra svensklärare uppfattades även bra språkfärdighet och pedagogiska färdigheter. Läraren är en viktig språklig modell för eleverna och därför är det viktigt att han/hon använder språket rätt. Alla femteårsstudenter var på samma åsikt att en lämplig svensklärare bör ha kunskap om svensk - och finlandssvensk kultur och en del konstaterade att en bra svensklärare är även själv litet grann svensksinnad. Alla av studenterna ansåg undervisningens bra kvalitet som extremt viktigt och de framhävde att en språkkunnig och pedagogiskt bra svensklärare kan erbjuda högklassig undervisning. Vidare konstaterade studenterna att en pedagogiskt skicklig svensklärare kan utnyttja utöver böcker även andra läromedel samt ta i beaktandet nutida trender och elevernas intres-

sen i undervisningen. Dessutom konstaterade en del av studenter att svenskläraren bör hela tiden vara skarp och kontinuerligt ha vissa speciellaktiviteter med i undervisningen:

[37] ST6: Eleverna blir lätt uttröttade om vi bara skriver eller gör bokövningar, så att man måste ha en sådan motivation med hela tiden. Att ”hej nu gör vi så här istället, upp med skinkorna från bänken”, att hela tiden något sådant där litet, men förstås behöver man inte hela tiden skoja till det.

Av femteårsstudenternas intervjusvar kom också fram att svenskläraren bör behärska användning av informationsteknologi som en del av undervisning. Användning av tekniska apparater är en del av den nutida undervisningen och med informationsteknologi kan man få mångsidigare innehåll till lektioner. Studenterna betonade att olika tekniska apparater och program inspirerar elever för de får variation vid sidan om vanliga läroböcker.

Isohookana-Asunmaa (2000) hade också en likartad synpunkt och hon framhävde betydelsen av moderna läromedel och användning av informationsteknologi som en del av undervisning. Femteårsstudenterna var eniga med Isohookana-Asunmaa om att egenskaper hos en bra lärare varierar samtidigt som samhället förändras och läraren bör vara medveten om ungdomarnas trender samt om de senaste trenderna inom språkundervisningen. Även förstaårsstudenterna lyfte fram betydelsen av trendmedvetenhet hos en bra svensklärare och de ansåg att nutida och aktuella teman är viktiga för elevernas motivering i svenskundervisningen.

4.2.2 Vad kännetecknar en dålig lärare?

Den fjärde frågan i intervjun handlade om egenskaper som beskriver en dålig svensklärare. Femteårsstudenterna betonade att uppfattningar om en dålig lärare är personliga vilket gällde också uppfattningar om en bra lärare. Det framkom av studenternas intervjusvar att alla har egna personliga uppfattningar om bra samt dåliga svensklärare och studenterna ansåg att det inte finns bara en viss lärartyp som är dålig.

Det lyftes fram vissa synpunkter som upprepades i de flesta av femteårsstudenters svar. Största delen av studenterna konstaterade att en dålig svensklärare inte är intresserad av arbetet han/hon gör eller av ämnet som han undervisar. Dessutom lyssnar han/hon inte på elevernas åsikter och bryr sig inte om vad eleverna är intresserade av. Enligt femteårsstudenterna kräver en dålig svensklärare att eleverna gör alltid som läraren säger och undervisningen är helt lärarinriktad:

[38] ST8: En dålig lärare är liksom väldigt ljum, så att man märker att han/hon inte är intresserad av sitt arbete. Och en dålig lärare inte bryr sig om vad eleverna är intresserade av och på lektionerna beaktas bara lärarens intressen.

En annan aspekt som upprepades i de flesta svaren var att en dålig svensklärare inte har vilja att förnya undervisning utan han/hon håller sig till samma, gamla vanor. Femteårsstudenterna betonade betydelsen av aktuella material i undervisningen och de ansåg att en dålig svensklärare inte vill eller orkar utnyttja nutida och moderna läromedel på sina lektioner:

[39] ST9: Svenska är ett uppdaterande ämne och man måste beakta nutida metoder i undervisningen. Om undervisningen inte är modern är den troligen ganska torrt. En dålig lärare kan inte heller förklara vad nusvenskan innebär och varför behövs det.

[40] ST6: Om du har läroböckerna från 90-talet är eleverna inte alls intresserade av dem utan du måste använda något autentiskt material.

4.2.3 Svensklärarens roll och uppgifter i skolan

I intervjufrågorna 5 och 6 kartlades studenternas uppfattningar om svensklärarens roll och viktigaste uppgifter i skolan. Femteårsstudenterna behandlade lärarens roll och uppgifter som en helhet och de ansåg att roll och uppgifter omfattar likadana aspekter.

Varje femteårsstudent var av samma åsikt att alla lärarens, även svensklärarens, roll är att uppfostra elever till ordentliga medborgare. Enligt femteårsstudenterna går uppfostran och språkundervisningen hand i hand och de kan inte skiljas från varandra. En del av femteårsstudenterna konstaterade att språkundervisare och uppfostrare är lika viktiga roller hos en svensklärare och de beskrev svensklärarens roll även som språk- eller attitydsuppfostrare. De ansåg att det är viktigt att ingripa i uppfostringsmässiga aspekter men lika viktigt är att koncentrera sig på att undervisa själva ämnet:

[41] ST5: Lärarens och svensklärarens roll är liksom uppfostrare, och visst måste man uppfostra elever för framtida livet så att de blir duktiga människor. Men jag anser att lärarens roll inte är bara att uppfostra och jag själv vill också betona mycket språkundervisning. Men det är klart att uppfostrarens roll kommer med i vissa fall. Så att uppfostring och språkundervisning går tillsammans, tycker jag.

Största delen av femteårsstudenterna ansåg att svensklärarens roll som uppfostrare är allra viktigast, viktigare än undervisning av själva ämnet. De konstaterade att uppfostringsmässiga situationer alltid bör behandlas först och efter det koncentreras på undervisningen av ämnet.

[42] ST8: Om det nu blir någon situation att det är viktigt att ingripa i någon uppfostringsdiskussion, så ingriper jag hellre i den än undervisar mitt eget ämne.

[43] ST9: Alltså jag följer inte min lektionsplan om det lyfter fram något aktuellt tema som är mycket viktigare för elevernas liv än t.ex. kunnandet av någon enskild preposition.

Alla studenter betonade att svensklärarens roll också är att vara svenska språkets förespråkare och att inspirera eleverna att studera svenska. En del av studenterna konstaterade att svensklärare har även en viktig uppgift att skydda ställning av det andra inhemska språket i Finland genom att försäkra att alla skulle lära sig grundkunskaper i svenska:

[44] ST8: Alltså svenskläraren är naturligtvis svenska språkets förespråkare, att hans/hennes uppgift är att promota det där språket och vara dess supporter.

[45] ST9: Det är viktigt att man kunde bevara Finlands andra officiella språk och dess inläring, tycker jag.

I flera intervjuer kom fram att svensklärarens viktiga roll är också att samarbeta med andra lärare samt organisera olika internationella projekt och evenemang. De flesta av femteårsstudenterna ansåg samarbetet med andra ämneslärare nyttigt för att man kan förnya och utveckla undervisning:

[46] ST8: Kanske just svensklärare är en organisatör av olika tillställningar och han/hon organiserar olika internationella evenemang. Och det är viktigt att svensklärarens samarbetar med andra lärare och tänker på hur undervisningen skulle kunna utvecklas.

Femteårsstudenternas intervjusvar visade också att det inte finns vissa roller som automatiskt hör till svensklärare. Däremot ansåg studenterna att det finns flera olika roller som svenskläraren kan ha och varje lärare kan välja sin roll eller sina roller, beroende på vad läraren vill betona i undervisningen. Roller kan variera t.ex. från underhållare till uppfostrare eller till språkundervisare.

Enligt Rannströms (1995) klassificering kan man tolka att femteårsstudenterna ansåg svensklärarens viktigaste roller vara omvårdare, fostrare och förmedlare. Även om Rannström betonade att kunskapsförmedling oftast anses vara lärarens viktigaste roll konstaterade femteårsstudenterna att uppfostring är lika viktigt och till och med viktigare än ämnesundervisning och kunskapsförmedling. Femteårsstudenterna var också eniga med Wright (1987) att definition om lärarens roll inte är entydig utan varje lärare definierar sin roll i hög grad själv.

4.2.4 Svenskläraryrkets för- och nackdelar

I intervjufrågorna 7 och 8 frågades studenterna om svenskläraryrkets för- och nackdelar. Alla femteårsstudenter hade relativt likartade tankar när det gällde yrkets fördelar. Femteårsstudenterna var eniga om att den främsta fördelen i svenskläraryrket är att märka hur eleverna utvecklas och lär sig något nytt. Alla konstaterade att det är utmärkt som svensklärare att se hur eleverna slutligen efter en lång undervisningsprocess lär sig nya kunskaper.

Som fördelar ansåg femteårsstudenterna också situationer där man kan utnyttja egen yrkeskunnsighet och vara som hjälp. Härutöver konstaterade femteårsstudenterna att det är härligt att märka om eleverna trivs på lektioner som man själv har planerat och hur eleverna blir inspirerade av svenskundervisning:

[47] ST8: Det är allra bäst om jag själv har planerat någon lektion och jag märker att eleverna verkligen gillar den att de är intresserade och jag ser att de överhuvudtaget lär sig och utvecklas. Det är verkligen fint. Och därför kommer jag att troligen göra det här arbetet.

Vidare konstaterade en del av studenterna att svensklärarens arbete är människonära och det ger möjlighet att umgås med olika människor vilket är en av yrkets fördelar. Särskilt människonärheten i yrket hade lockat studenterna att välja svenskläraryrket.

Vid sidan om fördelar resonerade femteårsstudenterna om svenskläraryrkets nackdelar. Alla studenter framhävde att elevernas möjliga dåliga attityder kan försvåra arbetet om elever får en uppfattning att svenska språket är onyttigt i Finland och det inte är värt att studera. Största delen av studenterna var oroade att elever får den negativa attityden mot svenska redan från hemmet där t.ex. föräldrar eller andra närstående människor sprider den negativa bilden av ”tvångssvenska” genom att berätta hur onyttigt svenska är men alla är tvungna att studera det. Om dåliga attityder redan bildas hemma är det svårt att motivera eleverna i skolan.

[48] ST5: Det finns ju elever som redan på sjunde klass är emot svenska eftersom de har hört hemma att svenska är tråkigt och svenskar är... nå jag vill inte svära. Man måste kämpa för att få eleverna bli intresserade trots allt kritik.

Den andra nackdel som kom fram av studenternas svar är nedåt differentiering som är enligt femteårsstudenterna relativt allmänt på svensklektionerna. Dålig motivation och ovillighet att studera svenska språket leder till att nivån av undervisningen måste regel-

bundet underlättas och anpassas på så sätt att allra svagaste elever kan hänga med på lektioner. Differentiering förorsakar alltid extraarbete till läraren och för att det ofta finns flera svaga elever är undervisning för lätt för elever som har framgång med studier.

En del av femteårsstudenterna ansåg att en stor nackdel och utmaning i svensklärares arbete är ointressanta och gamla läroböcker som inte motsvarar elevernas intressen. Läraren har ett stort arbete att skaffa intressanta och aktuella material till lektioner för böckernas innehåll är ofta gammalmodiga vilket inte alls motiverar eleverna. En del av femteårsstudenterna konstaterade att läraren måste ha mycket extramaterial utöver böcker för att lektionerna ska bli motiverande och fungerande:

[49] ST6: För det första de där läroböckerna..., texterna är så betydelselösa och teman ansluter sig inte till deras [elevernas] eget liv. Det kan finnas någon text från 80-talet där finns gon ”Hej, jag är Micke från Göteborg” och eleverna är bara att vad är det här för någonting... Alltså det här är en utmaning. Det låter ganska jobbigt men om du vill att lektionerna är fungerande kan du inte undervisa bara på basis av de där ”Micke -grejerna”.

Denna nackdel framkom också av Green-Vänttinens & Lehti-Eklunds (2011) studie där lärare i svenska kritiserade läroböckernas tråkiga layout. Flera lärare var nöjda med läroböckerna men en del önskade att böckerna skulle vara mer inspirerande och intressanta. Lärarna var av samma åsikt med femteårsstudenterna att det behövs mycket extramaterial, t.ex. tidningsartiklar eller videos, till svensklektionerna för att undervisningen skulle bli mångsidigare.

Utöver för- och nackdelar beskrev femteårsstudenter den allmänna bilden av svenskläraryrket. Alla fem studenter hade en positiv allmänbild om yrket och de konstaterade att arbetet förmodligen kommer att vara intressant, meningsfullt och även lätt om undervisningsgrupper är trevliga och det finns en bra anda i skolan. En del av studenterna framhävde att arbetet kan väl vara givande om man som lärare är intresserad av att utveckla sig själv hela tiden och är medveten om svenska språkets utveckling och nya trender.

Alla femteårsstudenter var eniga om att elevers attityder mot svenska som skolämne inte är så negativa som påstås eller t.ex. medierna låter förstå. Att eleverna hatar svenska eller inte vill lära sig språket är bara ett slags stereotypi. Mediet betonar ofta negativitet kring svenska men skolelever sällan har så starka negativa åsikter. Även om attitydproblem kan förekomma är det enligt femteårsstudenterna lätt att bli av med dem. De flesta studenter

betonade att det är som lärare möjligt att påverka hurdana attityder blir; genom att satsa på undervisningen försvinner negativa inställningar snabbt:

[50] ST7: Människor har ofta fel bild av hur negativa de där attityderna är, att de egentligen inte är så negativa som man låter förstå.

[51] ST8: Dessutom tror jag att man också får dem tyglade ganska snabbt, dem som är att det här intresserar inte. Bara om du är så där lättsam och drar några bra skämt

Studenterna konstaterade att många kan tro att svenskläraryrket är särskilt jobbigt även om svensklärarens arbete i realiteten är helt likadant med arbetet av andra ämneslärare. I svensklärarens arbete finns vissa utmaningar men andra lärare har också sina egna utmaningar som är olika i varje ämne. Största delen av studenterna förargades att många anser svenskläraryrket som konstigt eller särskilt tråkigt. Om man säger sig vara svensklärare får man konstiga blick och många förundrar sig varför man har bestämt sig för att studera till svensklärare:

[52] ST6: Alla upplever olika utmaningar och positiva sidor i sitt arbete. Det beror på vad du undervisar. Svenskläraren har olika utmaningar jämfört med t.ex. idrottsläraren men alla tycker inte heller om idrott. Det finns också tvärviggar på idrottslektioner.

[53] ST7: I allmänhet om jag säger att jag ska bli svensklärare är människornas första reaktion att ”är du helt galen”! Nästa reaktion är att de tror att jag är på något sätt väldigt tråkig.

[54] ST9: Jag är personligt lite irriterad över att man måste hela tiden motivera till nya bekanta varför jag har valt att bli svensklärare, varför just svenska. Jag undrar var den där allmänna negativitet kommer ifrån?

Femteårsstudenternas synpunkter liknar de resultat som Green-Vänttinen & Lehti-Eklund (2011) fick. Många svensklärare konstaterade att dålig studiemotivation inte är vanligt i deras skolor utan eleverna är nöjda med svenskundervisning och är villiga att studera språket. Även om vissa elever kan ha motivationsproblem i olika skeden är det inte ett allmänt problem bara på svensklektioner. Också lärarna i Lehti-Eklunds & Green-Vänttinens (2011) studie ansåg att bilden som mediet ger av svenskundervisning är överdrivande negativ och negativa inställningar generaliseras för mycket.

Femteårsstudenterna förhöll sig tydligt mer positivt till svenskläraryrket jämfört med svensklärarna Salos (2010) studie eller med svensklärarstudenterna i Pernus (2012) undersökning. Till skillnad från läraren i Salos (2010) studie var femteårsstudenterna inte särskilt bekymrade om elevernas motivationsproblem även om de nämnde dem som en nackdel i svenskläraryrket. Svensklärarstudenterna i Pernus (2012) studie trodde också att

elevernas negativa inställningar kan försvåra arbetet men femteårsstudenterna betraktade inte negativa inställningar och motivationsproblem som hot.

4.2.5 Varifrån härstammar uppfattningar?

I Intervjufråga nummer 9 frågades vart studenternas uppfattningar möjligen härstammar. Av intervjuer framkom att femteårsstudenternas uppfattningar härstammar särskilt från deras egna skoltider och från de pedagogiska studierna. Alla studenter konstaterade att deras egna lärare på högstadiet och gymnasiet har inverkat på uppfattningar om en bra samt dålig svensklärare. De flesta studenter konstaterade att de minns särskilt de svensklärarna som ansågs vara dåliga och uppfattningarna om en bra samt dålig lärare har bildats särskilt på basis av dem. En bra lärare ansågs naturligtvis vara motsats till dåliga lärare.

Dock var femteårsstudenterna eniga om att det är de pedagogiska studierna vid universitetet som har inriktat uppfattningar mer än egna skoltider. I synnerhet uppfattningarna om läraryrket samt om lärarens vardag hade blivit tydligare under de pedagogiska studierna. Många studenter konstaterade att minnesbilder från egna skoltider ger en viss bild om läraryrket men uppfattningarna om vad yrket egentligen innehåller och vad lärarens arbete består av realiseras först när man själv har hållit lektioner. Även uppfattningar om bra samt dålig svensklärare hade klarnats under de pedagogiska studierna och en del av studenterna konstaterade att de hade börjat tänka på egenskaper hos en bra eller dålig lärare först under lärarpraktiken. Då var man tvungen att tänka på allvarligt hurdan man själv vill vara som lärare:

[55] ST8: När jag har observerat och själv hållit lektioner har det blivit klarare vad svenskläraryrket innehåller och hurdan arbetet som svensklärare är och hurdan en bra lärare skulle vara.

[56] ST5: Under de pedagogiska studierna började jag tänka på dessa grejer på riktigt. Jag har inte tidigare funderat så mycket på mina egna skoltider på högstadiet och gymnasiet och hurdana lärare jag hade där.

En del av studenterna konstaterade att nyheterna och den allmänna diskussionen kring svenska språkets ställning och om elevernas negativa attityder tyvärr inverkar ibland på uppfattningar om yrket. Nyheterna betonar ofta begreppet ”tvångssvenska” och den negativa bilden som mediet skapar om skolsvenska påverkar ofrånkomligt uppfattningar även om egna erfarenheter om svenskläraryrket skulle vara helt annorlunda.

4.3 Studietidens och pedagogiska studiernas inverkan till femteårsstudenternas uppfattningar

Slutligen kartlades om femteårsstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare och om svenskläraryrket har förändrats under studietiden dvs. om uppfattningarna var annorlunda i slutet av studietiden än vad de var i början av studier. Studenterna konstaterade att deras uppfattningar har förändrats i viss mån och tre av fem studenter ansåg att förändring har varit överraskande stor. Studenterna betonade att särskilt den årlånga lärarpraktiken under de pedagogiska ämnesstudierna hade inverkat mycket på uppfattningar om svensklärarens arbete.

Den största förändringen i uppfattningarna gällde utmaningarna i arbetet. Alla femteårsstudenter erkände att de var under de första studieåren lite rädda för yrkets utmaningar. I början av studierna hade studenterna förberett sig att arbetet är utmanande och elevernas attityder mot svenska kan vara väldigt negativa medan efter lärarpraktiken var bilden av yrket nästan motsatt. Attityder var enligt studenterna inte alls så negativa som de trodde och arbetet var till största delen roligt och fruktbart under praktiken. Även om det fanns besvärliga elever mötte ingen av studenter situationer som skulle ha varit helt katastrofala och praktiken lämnade en positiv uppfattning om svensklärarens yrke. En del av studenterna var överraskade hur små saker kan göra läraren så lycklig i arbetet:

[57] ST6: Jag har nu uppfattat hur löjande det där arbetet kan vara. Det blir sådana där fina situationer när eleverna lär sig något nytt och de gillar ämnet eller om du märker att du håller ihop med eleverna, de är på riktigt väldigt härliga situationer!

[58] ST7: Jag hade först en sådan bild att det där arbetet är ganska svårt att eleverna bara ropar i klassrummet och de är inte alls intresserade men bilden blev mycket mer positiv i takt med lärarpraktiken. Där uppfattade jag att det här inte är så negativt och svårt vad jag hade tänkt eller vad andra lät mig förstå.

[59] ST7: Under första studieår var jag lite rädd för hurdant det där arbetet som svensklärare egentligen är. Då tänkte jag på attitydproblem och vad man kan göra åt dem. Men nu efter praktiken är känslan mycket mer optimistisk att man inte heller kämpar mot helt omöjliga saker.

Av intervjuerna framkom också att studenternas uppfattningar om svenskundervisningens innehåll var annorlunda före och efter de pedagogiska studierna. Från egna skoltider hade studenterna fått en bild att svenskundervisning består av läsning av boktexter och fyllande av bokövningar men under studietiden hade de insett att undervisningsmetoder förändras

hela tiden och t.ex. användning av informationsteknologi är en förutsättning för den nu- och framtida undervisningen:

[60] ST8: Den där takten hur informationsteknologi har kommit med till språkundervisningen är oerhörd. Man kan inte undervisa utan att man har blivit bekant med det. Då förstod jag inte det när jag kom hit att studera. Jag trodde att det finns bara den där läroboken för jag hade alltid själv studerat med den.

[61] ST7: När jag var på högstadiet och gymnasiet var det så att vi översatte texterna en mening på gång. Men de där pedagogiska studierna tillbringade en ny synvinkel att världen förändras och även undervisning och innehåll av lektionerna förändras.

Även uppfattningarna om en bra svensklärare hade förändrats när studenterna själv hade undervisat svenska under praktiken. De flesta femteårsstudenter konstaterade att de tidigare ansåg att en bra svensklärare är nästan felfri människa som vet allt om sitt ämne men efter praktiken blev bilden av en lämplig lärare mer mänsklig. De märkte att läraren är en människa bland andra och han/hon också får göra misstag och vara bristfällig. Allra viktigast är att man gör sitt bästa och arbetar med sin egen unik personlighet:

[62] ST8: Jag uppfattade att läraren också är en vanlig människa och han/hon inte behöver veta allt. Först tänkte jag att en bra lärare är allvetande och om han/hon inte vet någonting är det pinsamt. Tidigare var jag en sådan perfektionist men nu har jag märkt att man inte får kräva helt omöjliga saker av sig själv eller försöka nå perfektion. Alla har sin egen personlighet.

Största delen av studenterna konstaterade att de blev överraskade hur mycket läraren får ge ansvar av inläringen till eleverna. Under lärarpraktiken hade femteårsstudenterna insett betydelsen av elevinriktad undervisning och märkt att läraren inte behöver vara kontinuerligt den ledande personen eller framträdare i klassrummet utan det är viktigt att läraren och elever samarbetar och fattar beslut i samförstånd.

[63] ST6: Tidigare trodde jag att det är läraren som måste hela tiden leda undervisningen men nuförtiden har jag insett att eleverna också kan vara ansvariga för sin egen inläring.

Det framkom även i Alanens m.fl. (2008) och Elorantas (1996) undersökningar att lärarstudenternas uppfattningar om inläringen och om lärarens ställning i klassrummet förändras under studietiden. Alanen m.fl. och Eloranta fick fram att studenterna som hade genomfört de pedagogiska studierna hade insett att inläringen är lärarens och elevernas gemensamma process, medan nybörjarstudenterna hade uppfattningen att läraren är en självständig aktör som ensam leder undervisningen.

En del femteårsstudenter konstaterade till slut att uppfattningarna redan har förändras mycket under studietiden men de kommer troligen att förändras vidare under lärarkarriä-

ren. Uppfattningarna varierar beständigt för man är hela tiden som lärare tvungen att reflektera sin egen lärarprofession och tänka på vad man vill och hurdan man vill vara som lärare. Detta reflekterande tänkesätt betonas också i Läroplan av de pedagogiska studierna (2010-2013). En viktig målsättning med studierna är också att få lärarstudenterna inse att utveckling till lärare är en livslång process och under studierna strävas det efter att utveckla studenternas egen personlig läraridentitet. I takt med de pedagogiska studierna hade femteårsstudenterna insett att varje lärare får undervisa med sin egen personlighet och det är även tillåtet att göra mänskliga misstag för att kunna utvecklas i egen lärarkarriär. På basis av femteårsstudenternas tankar kan man konstatera att studenterna hade i stor utsträckning uppnått krav som genomförande av de pedagogiska studierna förutsätter.

4.4 Lik- och olikheter i första- och femteårsstudenternas uppfattningar

Det fanns vissa likheter men även tydliga skillnader i första- och femteårsstudenternas uppfattningar om lärarskap och läraryrket. Både första- och femteårsstudenternas egna lärare hade inverkat på bilden av en bra samt dålig svensklärare och om svenskläraryrket. Femteårsstudenternas uppfattningar härstammade även från de pedagogiska studierna och särskilt lärarpraktiken hade påverkat deras tankar.

4.4.1 Tankar om en bra samt dålig lärare/svensklärare

Både första- och femteårsstudenterna ansåg att en bra svensklärare har samma egenskaper som en bra lärare i allmänhet har. När studenterna beskrev egenskaper hos en bra och dålig lärare i allmänhet koncentrerade förstaårsstudenterna på att lista många olika egenskaper och karaktärsdrag som en bra eller dålig lärare har medan för femteårsstudenterna var beskrivning inte så enkelt. Femteårsstudenterna ansåg att definitionen för en bra samt dålig lärare inte är entydig utan det finns flera olika typer av lärare som kan anses vara ideala eller olämpliga. I tabell 2 presenteras skillnader i första och femteårsstudenternas uppfattningar om en bra lärare i allmänhet. En dålig lärare beskrevs naturligen som motsats till en bra lärare.

Tabell 2 Första- och femteårsstudenternas uppfattningar om en bra lärare i allmänhet

Förstaårsstudenterna	Femteårsstudenterna
<ul style="list-style-type: none"> • Exakt vision om en bra lärare • En bra lärare: <ul style="list-style-type: none"> - en människa som behärskar nästan allt och klarar av alla möjliga situationer - egenskaper från båda ändar → är samtidigt strikt och kompisaktig. - kan uppnå balansen mellan auktoritet och avslappnad attityd 	<ul style="list-style-type: none"> • Svårigheter med att beskriva en bra lärare • En bra lärare: <ul style="list-style-type: none"> - finns flera olika typer - finns inte endast en definition - alla värderar olika egenskaper och har egna åsikter - bör ha egenskaper från båda ändar, men nästan omöjligt att uppnå balansen mellan auktoritet och kompisaktighet.

Första- och femteårsstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare liknade delvis varandra men det förekom också tydliga skillnader i studenternas tankar. Likheter i studenternas uppfattningar om en bra svensklärare presenteras i tabell 3. Båda första och femteårsstudenterna var av samma åsikt att en bra svensklärare behöver vissa speciella personlighetsdrag och förmågor jämfört med andra lärare på grund av negativa inställningar mot svenska. Studenterna från båda årskurserna ansåg också att svenskläraren bör fästa speciell uppmärksamhet till planering av lektioner för att elevernas motivation och intresse mot ämne skulle bevaras. Alla studenterna var eniga om att det krävs av svensklärare mer än av andra ämneslärare för att negativitet mot svenska skulle kunna förminska.

Tabell 3 Likheter i första- och femteårsstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare

<ul style="list-style-type: none"> • En bra svensklärare: <ul style="list-style-type: none"> - har extra positivitet och entusiasm jämfört med andra ämneslärare - har en egen, medryckande personlighet - använder mångsidiga undervisningsmetoder - använder moderna och trendiga läromedel - tar upp teman som eleverna är intresserade av
--

Första och femteårsstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare skilde sig också tydligt från varandra. Förstaårsstudenterna ansåg att en bra svensklärare kan engagera eleverna och får lektionerna kännas som lek. Härutöver ansåg förstaårsstudenterna att svenskläraren bör undvika tråkiga teman bl.a. traditionell grammatikundervisning för att eleverna inte skulle tappa intresset mot ämnet. Femteårsstudenterna framhävde, i stället, mer traditionella aspekter som bra språkkunnighet hos en bra svensklärare och förmågan att bjuda på högklassig undervisning med nutida läromedel. Skillnader i studenternas uppfattningar om egenskaper hos en bra svensklärare presenteras i tabell 4.

Tabell 4 Skillnader i första- och femteårsstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare

Förstaårsstudenterna	Femteårsstudenterna
<ul style="list-style-type: none"> • En bra svensklärare: - Organiserar undervisningen på sättet att den inte känns skolmässig. - Använder inte mycket tid för grammatikundervisning - Undervisar på ett roligt och lekfullt sätt - Har förmåga att engagera elever 	<ul style="list-style-type: none"> • En bra svensklärare: - Behärskar nutida undervisningsmetoder, t.ex. användning av informationsteknologi - Har tillräckligt bra språk- och kulturkunnighet - Använder roliga och kreativa aktiviteter men undervisningen behöver inte vara kontinuerlig lek - Har förmåga att bjuda på nymodig, tydlig och högklassig undervisning

4.4.2 Uppfattningar om svenskläraryrket

Med anknytning till svenskläraryrket frågades studenterna vad de anser är svensklärarens roll och viktigaste uppgifter i skolan. Både första- och femteårsstudenterna handlade rollen och uppgifterna som en helhet för de ansåg att rollen och uppgifterna omfattar likadana aspekter.

Första- och femteårsstudenternas uppfattningar skilde sig relativt mycket från varandra när det gäller svensklärarens roll i skolan. Största skillnaden i studenternas svar var att förstaårsstudenterna ansåg att svensklärarens viktigaste uppgift är att undervisa sitt eget ämne och skapa en positiv bild av svenska språket medan femteårsstudenterna betonade svensklärarens roll som uppfostrare. Förstaårsstudenterna hade först tydliga svårigheter med att definiera särskilt svensklärarens roll medan femteårsstudenterna reflekterade på rollfrågan från många olika synvinklar och tog fram bl.a. svensklärarens samhälleliga roller vid sidan av roller som svenskläraren har i skolan. Skillnader i studenternas uppfattningar om svensklärarens roll presenteras i tabell 5.

Tabell 5 Skillnader i första- och femteårsstudenternas uppfattningar om svensklärarens roll

Förstaårsstudenterna	Femteårsstudenterna
<ul style="list-style-type: none"> • Svensklärarens roll: - först och främst undervisare - marknadsförande av sitt eget ämne - är meningslös om eleverna inte blir intresserade av svenskundervisning - kämpare, kombattant 	<ul style="list-style-type: none"> • Svensklärarens roll: - först och främst uppfostrare - undervisare men undervisning och uppfostring går alltid hand i hand - bevarare av andra officiella språk i Finland - organisatör av internationella projekt och kontakter i skolan - är inte entydig utan alla lärare definierar rollen själva beroende på vad läraren vill betona i undervisningen

Utöver svensklärarens roll och uppgifter kartlades studenternas uppfattningar om svensklärarkets för- och nackdelar. Om yrkets fördelar var både första- och femteårsstudenterna relativt eniga och det fanns inga stora skillnader i studenternas uppfattningar. Studenterna från båda årskurserna ansåg att arbetets höjdpunkter är att se hur eleverna förstår eller lär sig något nytt och utvecklas med studierna. Härutöver nämndes lärarkets mänskonerhet också som fördel och den hade varit ett motiv för yrkesval både för första- och femteårsstudenterna. Studenternas uppfattningar om svensklärarkets fördelar presenteras i tabell 6.

Tabell 6 Första- och femteårsstudenternas uppfattningar om svensklärarkets fördelar

<ul style="list-style-type: none"> • Svensklärarkets fördelar: <ul style="list-style-type: none"> - människonärhet - elevernas framgång med studierna - motiverade elever - situationer när elever lär sig något nytt - elevernas språkliga utveckling - att få arbeta med språket som man är intresserad av
--

Både första- och femteårsstudenterna var av samma åsikt att elevernas negativa attityder och dålig motivation samt kritik mot svenskans nödvändighet försvårar svensklärarens arbete och är en av arbetets nackdelar. Dock var studenterna inte helt eniga om arbetets nackdelar utan det fanns också tydliga skillnader i studenternas tankar. Femteårsstudenterna resonerade kring nackdelar mer omfattande och fann dem mer än förstaårsstudenterna. Skillnader i studenternas uppfattningar om yrkets nackdelar presenteras i tabell 7.

Tabell 7 Skillnader i första- och femteårsstudenternas uppfattningar om svensklärarkets nackdelar

Förstaårsstudenterna	Femteårsstudenterna
<ul style="list-style-type: none"> • Svensklärarkets nackdelar <ul style="list-style-type: none"> - elevernas negativa attityder och dålig motivation - intresset mot svenska språket kan försvinna när man undervisar tillräckligt mycket 	<ul style="list-style-type: none"> • Svensklärarkets nackdelar <ul style="list-style-type: none"> - elevernas negativa attityder och dålig motivation - stora nivåskillnader i elevernas kunskaper - behovet av differentiering, särskilt nedåt - gammalmodiga och dåliga läroböcker

Till slut beskrev studenterna helhetsbild om svensklärarket på basis av yrkets för- och nackdelar. Första- och femteårsstudenterna hade relativt olik helhetsbild om svensklä-

rens arbete och hurdan arbetet kommer att vara. Även om förstaårsstudenterna var relativt positiva och entusiastiska för arbetets möjligheter när de beskrev yrkets fördelar förhöll de sig ändå mer kritisk till svensklärarens yrke och var t.o.m. rädda för arbetets utmaningar. Femteårsstudenterna som redan hade mer erfarenhet av att hålla svensklektioner hade däremot mer positiv bild av svenskläraryrket och de ansåg inte att yrket kommer att vara för utmanande. Skillnader i studenternas uppfattningar om svenskläraryrkets helhetsbild presenteras i tabell 8.

Tabell 8 Skillnader i första- och femteårsstudenternas uppfattningar om svenskläraryrkets helhetsbild

Förstaårsstudenterna	Femteårsstudenterna
<ul style="list-style-type: none"> • Helhetsbild om yrket: - motstridig helhetsbild - arbetet mycket utmanande men intressant - elevernas dåliga attityder skrämmer - man klarar av elevernas attitydproblem med stridattityd - svensklärare har mer utmaningar än andra ämneslärare 	<ul style="list-style-type: none"> • Helhetsbild om yrket: - arbetet krävande men ändå lönande och givande - elevernas dåliga attityder bara stereotypi - dåliga attityder kan lätt elimineras - media överdriver svenskläraryrkets utmaningar - alla lärare har egna ämnesmässiga utmaningar som är olika beroende på ämnet

5 DISKUSSION OCH AVSLUTNING

I detta kapitel sammanfattas huvudresultat av studien och diskuteras vad resultaten betyder. Härutöver redogörs för hur undersökningsprocessen lyckades och diskuteras informant- och metodval. Till slut ges förslag till vidare undersökning.

5.1 Svensklärarstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare: centrala resultat

Två första forskningsfrågor behandlade första- och femteårsstudenternas uppfattningar om en bra svensklärare. Resultaten visade att svensklärarstudenter på första- och femteårskurs har rätt olika uppfattningar om vad som kännetecknar en bra lärare/svensklärare vilket stämmer med min hypotes. Studenternas uppfattningar om en bra lärare liknade också tankar som nyantagna och avgående studenter i Perssons (2006) undersökning hade.

Förstaårsstudenternas sätt på att karakterisera en bra lärare som felfri och allvetande person påminner i hög grad skolelevernas uppfattning om en kompetent lärare (jfr t.ex. Uusikylä, 2006). Intressant nog började förstaårsstudenterna inte alls kritisera kategorisering av en bra lärare utan de alla hade en viss definition för en kompetent lärare och de var eniga om att en bra lärare har vissa bestämda egenskaper. Detta bevisar viss omogenhet i förstaårsstudenternas tänkesätt vilket antagligen är naturligt i början av studierna.

Femteårsstudenterna förhöll sig däremot relativt skeptiskt till kategoriseringen om bra eller dåliga lärare. De hade observerat flera lektioner och olika lärare som en del av de pedagogiska studierna vilket möjligen hade lärt dem att varje lärare kan vara bra på sitt personliga sätt och en lärare inte kan äga alla möjliga färdigheter och kunskaper. Femteårsstudenterna ansåg likväl som avgående studenterna i Perssons (2006) studie att läraren är en helt vanlig människa som inte behöver ha övernaturliga talanger. De var även eniga om att uppfattningar om en bra lärare baserar sig på personliga åsikter. Under de pedagogiska studierna hade femteårsstudenterna troligen märkt att var och en av deras studiekamrater uppfattar en bra lärare på sitt eget sätt och värderar olika egenskaper hos en kompetent lärare. Detta leder till att alla har också en egen uppfattning om hurdan lärare man vill bli.

Det var intresseväckande att märka hur förstaårsstudenterna hade ett perfektionistiskt sätt att förhålla sig till lärarskapet och de troligen antog att de kommer att vara perfekta lärare efter femårs studier och äga alla egenskaper som kan tänkas beskriva en bra svensklärare. Det skulle ha varit intressant att ta reda på var denna uppfattning om lärarens perfektion härstammar. Femteårsstudenterna hade däremot mer human bild av lärarna och de ansåg att läraren också är en människa bland andra som kan begå misstag. En del av femteårsstudenterna konstaterade också själva att perfektionismen hade förminskat under femårsstudier och de hade upptäckt att läraren inte kan eller behöver vara allvetande och perfekt. Även femteårsstudenterna hade i början av studierna uppfattat en bra lärare som en felfri person.

En del av studenterna på första årskurs hade höga förväntningar och mål för blivande lärarkarriären och de ville själva bli bättre lärare än deras tidigare svensklärarydoler. Förstaårsstudenternas uppfattningar om en bra lärare var delvis rätt orealistiska och de reflekterade viss omogenhet och oerfarenhet. Dock lyfte studenterna också fram relativt betydande synpunkter som lärarens förmåga att ta olika inläraryper i beaktandet och viktigheten av elevinriktad undervisning.

Alla studenter framhävde att en bra svensklärare har likartade egenskaper som en bra lärare i allmänhet men det krävs ändå vissa speciella kunskaper och personlighetsdrag av svenskläraren på grund av elevernas dåliga motivation och negativa inställningar. Studenterna från båda årskurserna framhävde som Korkman m.fl. (2010) och Kärkkäinen (1993) att av svensklärarna krävs speciell entusiasm och motivation mot sitt ämne. Det var intressant att både första- och femteårsstudenterna konstaterade att en speciell personlighet särskilt hos en svensklärare är viktig. Studenterna ansåg troligen att en personlig lärare skulle väcka intresse hos eleverna vilket påverkar också deras uppfattningar om svenska. Om läraren är personlig och intressant kan man inte anse hans/hennes lektioner som tråkiga.

Relativt motstridigt var att femteårsstudenterna betonade hur svensklärare behöver speciella förmågor och kunskaper på grund av negativa inställningar även om de senare i intervjun konstaterade att elevernas dåliga attityder och motivation inte är stort problem och

att det inte finns mer utmaningar i svenskundervisning än i undervisning av andra ämnen. Detta bevisar förmodligen att dåliga attityder och motivationsproblem inte finns om undervisningen organiseras på ett intressant och högklassigt sätt och om läraren själv förhåller sig positivt till sitt ämne.

Resultaten visade att första- och femteårsstudenterna har också relativt olika uppfattningar om egenskaper hos en bra svensklärare. Femteårsstudenterna betonade språk- och kulturkunskaperna vilka tas upp även i Korkman (2010) som viktiga för högklassig undervisning. För femteårsstudenterna var det viktigt att svenskläraren kan bjuda på varierande och ändamålsenlig undervisning som eleverna kan dra nytta av. Av femteårsstudenternas svar kan man märka hur de har satt sig in i läroplanens krav och har erfarenhet av att undervisa och därigenom kunskap om vad det krävs av läraren i praktiken.

Förstaårsstudenterna värderade däremot underhållande undervisning och ansåg att lektioner av en bra svensklärare känns som lek. Av förstaårsstudenternas uppfattningar kan man tolka att de oroade sig relativt mycket för motivationsproblem och betonade därför viktigheten av lärarens förmåga att engagera elever. För förstaårsstudenterna var det viktigt att allt tråkigt ska uteslutas från lektioner för att eleverna skulle trivas. Till skillnad från femteårsstudenterna brydde de inte sig mycket om svensklektioners högklassighet utan de ansåg allra viktigaste elevernas trivsel. Det var överraskande att förstaårsstudenterna inte alls lyfte fram viktigheten av bra språkfärdighet hos en svensklärare som femteårsstudenterna betonade. Förstaårsstudenterna tog möjligen språklärares grundfärdigheter som en självklarhet och därför koncentrerade de sig på att lista speciellförmågor som svenskläraren behöver.

5.2 Svensklärestudenternas uppfattningar om svenskläraryrket: centrala resultat

Första- och femteårsstudenternas uppfattningar om svensklärares roll skilde sig från varandra rätt mycket likaväl som studenternas tankar om en bra svensklärare. Det var anmärkningsvärd att femteårsstudenterna betonade svensklärares roll som uppfostrare medan ingen av förstaårsstudenterna tog tydligt fram betydelsen av uppfostring. Femteårsstudenternas uppfattningar stämde med krav i GLGU(2004) där det betonas äm-

neslärarens roll som både undervisare och uppfostrare. Av deras uppfattningar kan man tolka att de hade under praktiken mött situationer där de hade varit tvungna att ingripa i uppfostringsmässiga situationer. En del av studenterna framhävde att uppfostringens roll är i vissa fall, t.ex. på högstadiet, större än rollen av själva undervisningen och alla femteårsstudenterna var av samma åsikt att undervisningen och uppfostringen assimileras med varandra (jfr t.ex. Suonio, 2000).

Intresseväckande var att alla förstaårsstudenterna först hade svårigheter med att definiera särskilt svensklärarens roll i skolan vilket bevisar studenternas bristande kännedom om vad svensklärarens arbete innehåller. En del av förstaårsstudenterna hade t.o.m. relativt negativ bild av svensklärarens roll för de beskrev svenskläraren som kämpare eller kom-battant mot allt kritik. Likartiga uppfattningar hade också en del av svensklärarna i Salos (2009) undersökning. Övriga var att förstaårsstudenterna konstaterade hur svensk-lärarens roll kan vara meningslös om eleverna inte blir motiverade av att studera svenska. Man kan dra den slutsatsen att dessa förstaårsstudenter betraktar svenskläraren bara som underhållare och undervisare utan andra skyldigheter såsom uppfostring.

Femteårsstudenterna resonerade kring svensklärarroller från flera olika synvinklar och de hade mer nyanserad bild av olika roller jämfört med förstaårsstudenterna. Femteårsstu-denternas uppfattningar om lärarens roll liknade Wrights (1987) och Kvelis (1994) defi-nitioner om rollernas variation vilket innebär att läraren själv definierar sin roll på basis av vilka som roller han/hon anser som viktiga. Femteårsstudenterna kunde nämna också flera roller som är typiska särskilt för svensk- eller språklärare t.ex. bevarare av Finlands andra officiella språk eller organisatör av internationella projekt. Rollen som bevarare av andra officiella språket visar att femteårsstudenterna anser svensklärarens roll som viktig, inte bara för skolvärlden och elever, utan även för hela finska samhället.

Intressant nog resonerade varken första- eller femteårsstudenterna kring hur svensklära-rens roll kan variera nivåvis. Lärarens roll samt egenskaper som krävs av en bra lärare kan vara relativt annorlunda beroende på om man undervisar på högstadiet eller t.ex. på universitetet. Även om femteårsstudenterna tog i beaktande att roller kan variera beroende på läraren resonerade de inte kring hur rollerna kan variera på olika utbildningsnivåer. Femteårsstudenterna hade tydlig och mångsidig bild av lärarens roller på högstadiet och

gymnasiet där de själv hade undervisat men de kunde ändå inte ta i beaktandet varierande roller på andra nivåer. Man kan föreställa sig att t.ex. uppfostringens roll förminskas efter gymnasiet.

Om svensklärarkets fördelar var både första- och femteårsstudenterna rätt eniga och de framhävde flera likadana aspekter som svenskläraren i Salos (2009) undersökning och svensklärarstudenterna i Pernus (2012) studie. Fördelar i svensklärarens yrke verkade vara likartade som fördelar i läraryrket i allmänhet. Studenterna konstaterade att arbetets fördelar består av små aspekter och man kan se omedelbart arbetsresultat vilket motiverade studenterna att arbeta som lärare. Även om yrkets fördelar uppfattades bestå av små aspekter ansågs dessa aspekter vara så kraftgivande och lönande att de undanröjer arbetets nackdelar.

Som svensklärarkets nackdelar nämnde båda första- och femteårsstudenterna elevernas negativa inställningar och möjliga motivationsproblem mot svenska, vilket framkom också i Salos (2009) och Pernus (2012) studier. Femteårsstudenterna behandlade betydelsen av negativa attityder mer omfattande än förstaårsstudenterna och de resonerade kring hur dåliga attityder kan bildas redan hemma hos elever vilket försvårar ännu mer undervisningsarbetet. Även förstaårsstudenterna hade realistisk uppfattning om hur motivationsproblem kan försvåra svensklärarens arbete även om de hade nästan ingen erfarenhet av att undervisa svenska.

Första- och femteårsstudenternas uppfattningar om yrkets nackdelar skilde sig också från varandra. Av femteårsstudenternas uppfattningar kunde man återigen märka att de hade erfarenhet av att hålla lektioner och därigenom hade de kunskap av lärarens synvinkel om vilka som utmaningar lektioner kan innehålla. Femteårsstudenterna lyfte fram bl.a. elevernas stora nivåskillnader och gammalmodiga läroböcker som yrkets nackdelar vilket lärarna i Salos (2009) undersökning också resonerade kring. Förstaårsstudenterna tog däremot fram inga nackdelar som ansluter sig till undervisningen utöver motivationsproblem och negativa inställningar. De var mer oroade för att eget intresse mot svenska börjar försvinna under loppet av arbetsår.

Överraskande var att femteårsstudenterna fann mer nackdelar när det gällde svenskläraryrket och behandlade yrkets negativa sidor mer omfattande jämfört med förstaårsstudenterna men de hade ändå mer positiv helhetsbild av yrket. Under lärarpraktiken hade alla av femteårsstudenterna noterat att attityd- och motivationsproblem inte är så svåra som de förväntade eller som man låter förstå. Även om femteårsstudenterna betraktade negativa attityder som yrkets nackdel ansåg de att elevernas problem med attityd inte försvårar arbetet särskilt mycket. Sålunda var femteårsstudenternas uppfattningar i strid med lärarna i Salos (2010) studie samt med studenterna i Pernus (2012) studie som konstaterade att elevernas dåliga motivation och negativa inställningar är en stor utmaning för svensklärarna. Femteårsstudenterna var t.o.m. förnärmade för att svenskläraryrket ansågs vara väldigt utmanande på grund av negativa attityder och att många inte kan förstå hur någon vill bli lärare i svenska. De konstaterade också att svensklärarens arbete innehåller utmaningar till samma grad som arbetet av andra ämneslärare ändock utmaningar kan vara annorlunda beroende på ämnet. Detta bevisar att attitydproblem möjligen betonas för mycket i mediet vilket lärarna i Green-Vänttinens & Lehti-Eklunds (2011) studie också resonerade kring. Det kan antas att mediet överdriver storheten av motivationsproblem även om elever i praktiken studerar svenska på samma sätt som andra skolämnena. Motivationsproblem kan vara någon slags utmaning i svenskundervisning men som största delen av femteårsstudenterna konstaterade finns det utmaningar även i andra ämnen. Utmaningar som ansluter sig till svenskundervisning har varit rätt mycket på tapeten vilket påverkar säkert människors uppfattningar om svenska och svenskläraryrket.

Elevernas attitydproblem mot svenska lyftas mycket fram vilket förmodligen gjorde att förstaårsstudenternas t.o.m. var rädda för besvärliga elever och deras möjliga motivationsproblem. Studenternas bristande kännedom om yrkets realiteter orsakade möjligen en reserverad attityd mot arbetet. Förstaårsstudenterna ansåg att svenskläraryrket kommer att vara mycket utmanande på basis av vad de hade hört. Denna aspekt framkom också i Eloorantas (1996) studie som visade att lärarstudenterna var i början av studierna relativt rädda för läraryrkets utmaningar och hur de kommer att klara av arbetet. Dock, var alla av förstaårsstudenterna tillitsfulla och de var säkra att de kan förminska eller eliminera motivationsproblem med intressanta och roliga undervisningsmetoder. Alla förstaårsstudenter hade ett stort intresse mot svenska språket och de önskade att de också skulle kunna motivera egna elever med svenskstudier. Man kan konstatera att förstaårsstudenterna hade en

stridattityd och de var villiga att förändra undervisningen på sättet att attitydproblem skulle förminskas. De trodde att de kan klara av utmaningar och slå ner negativa inställningar samt få eleverna att bli intresserade av svenska. Även om förstaårsstudenterna ställde sig kritiskt till svensklärararbetet hade de trots allt en positiv attityd mot yrket.

Femteårsstudenternas undervisningserfarenhet och mognare tänkesätt syns tydligt när det gäller uppfattningar om svenskläraryrket. Femteårsstudenterna kunde resonera kring svensklärarens roll och yrkets för- samt nackdelar av flera olika synvinklar medan förstaårsstudenternas uppfattningar var delvis ganska ensidiga och kortfattade. Härutöver kan man konstatera att femteårsstudenterna hade i någon mån mer självsäker bild av sig själva som svensklärare och de var medvetna om arbetets realiteter samt om vad svenskläraryrket kräver. Förstaårsstudenterna var däremot lite grann osäkra om vad svenskläraryrket egentligen innehåller, hur krävande arbetet är och vilka uppgifter som hör till svensklärare. Man kan dra slutsatsen att femårs studier med de pedagogiska studierna har i någon mån inverkat på studenternas uppfattningar och deras sätt att tänka vilket femteårsstudenterna också själva konstaterade (se 5.3.). Erfarenhet av att hålla lektioner hade förmodligen klarlagt femteårsstudenternas bild av yrkets krav och därför hade de mognare tankar om sitt blivande yrke.

5.3 Hur har femteårsstudenternas uppfattningar förändrats under studietiden?

Ett av syften i denna studie var att kartlägga om de pedagogiska studierna har haft inverkan till femteårsstudenternas uppfattningar och enligt min hypotes konstaterade alla av femteårsstudenterna att deras uppfattningar har förändrats under studieåren.

Som Kaikkonen (2004) konstaterade förändrar de pedagogiska studierna ofrånkomligt studenternas uppfattningar och tänkesätt om läraryrket men han ansåg också att egna skoltider påverkar starkt uppfattningar om en bra lärare och om läraryrket. Även om förstaårsstudenterna i denna studie hade nästan ingen erfarenhet av att hålla lektioner hade de ändå vissa uppfattningar om hurdant yrket troligen kommer att vara och delvis också rätt realistiska tankar om arbetets utmaningar. Detta bevisar att redan under skoltider bildas också vissa uppfattningar om lärararbetet.

Också femteårsstudenterna konstaterade att egna skoltider och t.ex. tidigare lärare i viss mån hade påverkat deras uppfattningar om en bra lärare. Dock hade de pedagogiska studierna förändrat och riktat mycket femteårsstudenternas uppfattningar t.ex. om lektionernas innehåll och lärarskap i allmänhet. Femteårsstudenternas uppfattningar om svenskläraryrket hade nyanserat avsevärt under studieåren, kan man konstatera. Det var trevligt att märka hur de pedagogiska studierna hade bearbetat studenternas uppfattningar mer positiva. Alla av femteårsstudenterna hade insett under studierna att det inte kräver omöjliga talanger att kunna klara av svensklärararbetet och även om yrket innehåller utmaningar frambringar arbetet också mycket glädje och lyckokänslor.

Det var intressant att en del av femteårsstudenterna hade i början av studierna haft en uppfattning att eleverna har stora motivationsproblem under svensklektioner och svenskundervisningen baseras sig på relativt ensidiga undervisningsmetoder som på läsandet av textböcker. Efter lärarpraktiken hade studenterna däremot märkt att dåliga attityder inte är ett stort problem och läraren har flera olika medel för att få undervisningen bli intressant. Dock måste man ta i beaktandet att antal motivationsproblem kan variera beroende på klassen eller skolan, dvs. i vissa skolor eller klasser finns det inga problem medan i andra skolor kan dem finnas mycket (se 5.4.). Undervisningen förnyas också kontinuerligt och det är naturligt att undervisningsmetoder blir modernare och under femteårsstudenternas egna skoltider har läraren förmodligen inte haft möjlighet att utnyttja så mångsidiga läromedel som läraren i nutida skolan har. Vissa skolor har också mer resurser att skaffa nya tekniska apparater vilket gör undervisningen mångsidigare.

Under de pedagogiska studierna hade femteårsstudenterna tillägnat sig ett reflekterande tänkesätt och de kunde resonera kring sin blivande svensklärarskap från flera olika perspektiv samt diskutera hur deras uppfattningar har utvecklats under studierna. Förstaårsstudenterna saknade däremot detta reflekterande tänkesätt vilket påverkade deras sätt att tänka relativt utrerat och enkelt. För förstaårsstudenterna var det t.ex. mycket klart hurdan en bra lärare är och de hade ett färdigt svar på frågan medan femteårsstudenterna kunde resonera kring denna fråga från flera olika perspektiv. Härutöver hade femteårsstudenterna insett att uppfattningarna om läraryrket och om en bra lärare kan variera och förändras hela tiden under lärarkarriären samtidigt när man själv utvecklas som lärare. Man kan

konstatera att studenterna hade accepterat att man inte blir perfekt lärare efter universitetsstudierna utan det är en ständig process att utveckla sig till en bra svensklärare.

Även om studenterna konstaterade att de pedagogiska studierna hade förändrat mycket deras uppfattningar måste man beakta att det finns också andra faktorer som kan inverka på studenternas tankar vid sidan om de pedagogiska studierna. Niikko (2008) betonade att bl.a. livserfarenhet och personliga upplevelser kan påverka uppfattningar om läraryrket t.o.m. mer än studierna. Femteårsstudenterna var äldre och hade mer livserfarenhet jämfört med förstaårsstudenterna vilket kan påverka deras mognare synsätt om lärarskap och läraryrket. Dessutom måste beaktas att under fem år kan studenternas tänkande utvecklas till följd av det naturliga mognandet vilket också kan förklara femteårsstudenternas mognare uppfattningar och sätt att tänka.

Praktisk erfarenhet verkar ha stor inverkan till uppfattningarna om lärarskap och det framkom också av femteårsstudenternas intervjuer att särskilt lärarpraktiken hade bearbetat studenternas uppfattningar även om de pedagogiska studierna också innehåller mycket teoriundervisning. Det är naturligt att när man själv gör arbetet i praktiken märker man vad det kräver. Därför kan man konstatera att särskilt lärarpraktiken verkar påverka studenternas utveckling till lärare även om man inte får underskatta betydelsen av teoretisk undervisning.

5.4 Undersökningsprocessen

Undersökningsprocessen framskred på sättet den hade planerats och jag lyckades att få omfattande svar på mina forskningsfrågor. Informantval var idealisk för denna studie för skillnader i informanternas erfarenhet av att undervisa var rätt stor. Även antalet pedagogiska kurser avvek märkbart mellan studenter från olika årskurser: förstaårsstudenterna hade hunnit genomföra bara en pedagogisk kurs medan femteårsstudenterna var helt färdiga med de pedagogiska studierna. På grund av stora skillnaderna i studentgruppernas erfarenhet var jämförelse av uppfattningarna fruktbar och intressant. Materialinsamlingen med intervjuer lyckades också väl och jag fick samla tillräckligt mycket sådan information som var relevant för denna undersökning.

Det framkom ändå vissa aspekter under undersökningsprocessen som skulle ha kunnat påverka reliabilitet och validitet i denna studie. Antalet informanterna var relativt få för det fanns endast fyra förstaårsstudenter och fem femteårsstudenter med i studien. Resultaten representerar bara synpunkter av en liten mängd studenter och kan därför inte helt generaliseras. Dock, resultaten i tidigare studierna har varit likartade med resultaten i denna studie vilket höjer möjligheten att generalisera dessa resultat. Undersökningar som jämför uppfattningar av olika studentgrupper finns hittills ändå få och mer forskning skulle behövas kring ämnet.

Även om metodval för materialinsamling var lyckad finns det ändå vissa nackdelar i användning av intervjuer. För vissa människor kan intervjusituationen vara spännande och det kan vara svårt att prata öppet om egna uppfattningar och åsikter med en främmande intervjuare. Femteårsstudenterna som deltog i studien var bekanta med mig vilket gjorde intervjusituationen avspänt och det var förmodligen lätt för studenterna att komma fram med sina åsikter och uppfattningar. Förstaårsstudenterna var däremot helt obekanta med mig vilket kan påverka deras öppenhet i intervjusituationen. Genom att skriva kan det vara för vissa personer lättare att uttrycka sig, särskilt när det är fråga om egna uppfattningar och åsikter. Dock var frågorna för informanterna i denna studie inte högst personliga. I stället för intervjuer skulle narrativer eller uppsatser ha kunnat fungera som metod för materialinsamlingen, speciellt för personer som har svårigheter att uttrycka sig i intervjusituationen. Dock verkade ingen av informanterna vara mycket rädd eller ångestfull under intervjuer. Intervjuernas främsta fördel var att jag som intervjuare hade hela tiden möjlighet att precisera informanternas svar och fråga extrafrågor vid behov. Utan denna möjlighet skulle materialet inte ha blivit så omfattande. Möjligen skulle jag ha fått allra högklassigaste och reliablaste materialet genom att använda både intervjuer och narrativer.

I denna undersökning var syftet att jämföra första- och femteårsstudenternas uppfattningar och finna möjliga lik- och olikheter i dem. Även om studentgruppernas uppfattningar skilde sig från varandra kan man ändå inte dra pålitliga slutsatser att uppfattningarna har förändrats under studietiden för att informanterna från första årskurs var olika personer som informanterna från femte årskurs. Förstaårsstudenterna kan ha likadana uppfattningar även efter de pedagogiska studierna och lärarpraktiken och det är också möjligt att femteårsstudenterna har haft likartade uppfattningar redan i början av studierna som de

har nuförtiden efter lärarpraktiken. Dock konstaterade alla femteårsstudenter att deras uppfattningar har förändrats relativt mycket under studietiden vilket bevisar att uppfattningarna förändras i takt med studierna; delvis på grund av pedagogiska studiernas påverkan och förmodligen med anledning av det naturliga mognandet. För att kunna redogöra för om uppfattningarna verkligen förändras under studietiden skulle det behövas longitudinella undersökningar där vissa samma studenternas uppfattningar kartläggs i början och i slutet av studierna.

Resultaten kan också ha påverkats av skolan där femteårsstudenterna hade hållit de flesta av lektionerna. Femteårsstudenterna konstaterade att särskilt lärarpraktiken hade påverkat starkt deras uppfattningar men deras erfarenhet om att undervisa, begränsade sig till stor del till Normalskolan i Jyväskylä som är universitetets övningsskola (se <https://www.norssi.jyu.fi/>). Den största delen av lektionerna som studenterna hade hållit var övningslektioner som var handledde och observerade av en färdig svensklärare, dvs. studenterna hade hela tiden möjlighet att anlita handledande lärare under lektioner även om de undervisade självständiga. Eleverna i Normalskolan är oftast vana vid lektioner som lärarstudenterna håller och kan möjligen respektera flera olika sätt att undervisa. Även elevmaterialet i Normalskolan är i viss mån mer begåvade, särskilt på gymnasiet jämfört med elever i flera andra skolor i Jyväskylä. Normalskolan kan tänkas ha en viss påverkan varför femteårsstudenterna hade så positiv bild av svenskläraryrket efter lärarpraktiken. Å andra sidan hade studenterna också vikarierat i andra skolor och hade undervisningserfarenhet också utan handledning utanför Normalskolan.

5.5 Vidare undersökning

Jämfört med förstaårsstudenterna hade femteårsstudenterna tydligare, säkrare och mer tillitsfull bild av sitt blivande arbete som svensklärare vilket ger dem bra färdigheter att gå ut i arbetslivet. På basis av resultat kan man också konstatera att mål som nämns i ämneslärarutbildningens läroplan har uppfyllts under fem års studier (se 4.3). Vidare visade denna undersökning att skillnader i första- och femteårsstudenternas uppfattningar om svenskläraryrket och om en bra svensklärare är rätt stora vilket kan tolkas bevisa att uppfattningarna utvecklas mycket under studieåren.

Även om resultaten av denna studie inte är helt generaliserbara är studien en bra utgångspunkt för vidare forskning. För att kunna kartlägga utveckling av uppfattningarna mer trovärdigt skulle det behövas mer longitudinella studier. I vidare undersökningar skulle man kunna redogöra för hur uppfattningar av vissa, samma studenter utvecklas under studietiden. Även studier som behandlar studenternas uppfattningar särskilt om svensklärarskap skulle behövas mer med större antal informanter. Dessutom vore det intressant att studera om man får likartade resultat med denna undersökning på andra universitet eller om resultaten blir samma om informanterna kommer från flera olika universitet. Härutöver vore det intressant att studera om studenterna anser att svensklärarens roll, yrkets för- och nackdelar samt uppfattningar om en bra svensklärare varierar beroende på vilken nivå man arbetar. Tidigare studier har inte tagit fram denna synvinkel även om förväntningar om lärarens kunskaper och egenskaper förmodligen varierar nivåvis. Krav för en bra svensklärare kan vara helt annorlunda på högstadiet än vad de är t.ex. på universitetet.

LITTERATUR

- Alanen, R., Kalaja, P., Dufva, H. 2008. *Visuaaliset narratiivit ja valmistuvien aineenopettajienkäsitykset vieraiden kielten opettamisesta*. I: Keisanen, T., Kärkkäinen, E., Rauniomaa, M., Siitonen, P., Siromaa, M. (red.) 2013. *AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2013/ n:o 5*. 41-56.
- Alasuutari, P. 2011. *Laadullinen tutkimus*. Tammerfors: Vastapaino.
- Eloranta, V. 1996. *Aineenopettajaksi opiskelevan tavoitteet opiskeluvuodelleen. Biologi- maantieteilijän kasvua opettajaksi*. I: Nuutinen, P. (red.) *Tutkiva opettaja – kokemuksista pedagogiikaksi*. Redogörelsen av institutionen för pedagogik nr. 64. Nyslotts lärarutbildningsanstalt.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tammerfors: Vastapaino.
- Svenska Finlands folkting, 2012. *Utlåtande om timfördelningen: Vår verksamhet, utbildning*. [<http://www.folktinget.fi/fi/toimintamme/koulutus/article-66198-19425-utlatande-om-timfordelningen>, hämtad: 10.4.2014]
- GLGU 2004 = Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2004. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.. [http://www.oph.fi/lagar_och_anvisningar/laroplans_och_examensgrunder/grundlaggande_u, hämtad: 15.4.2014]
- GLGY 2003. *Grunderna för läroplanen i gymnasieutbildning för ungdomar 2003*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.. [http://www.oph.fi/lagar_och_anvisningar/laroplans_och_examensgrunder/gymnasiet, hämtad: 15.4.2014]
- Green-Vänttinen, M. & Lehti-Eklund, H. 2011. *Svenska i finska grundskolor*. Helsingfors: Helsingfors universitet. [https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/30082/Nordica_Helsingiensia_27.pdf?sequence=2 Elevens, hämtad 16.9.2014]
- Hakkarainen, K. (2005). *Asiantuntijuus ja oppiminen työelämässä –psykologisia näkökulmia*. Ordet på seminariet Osaaminen murroksessa -työelämälähtöisen osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen 12.04.2005.. [<http://www.helsinki.fi/science/networkedlearning/material/HakkarainenEsiteilma2005a.pdf>, hämtad 12.4.2014]
- Hirsjärvi, S, Hurme, H. 2000. *Tutkimushaastattelu*. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino: Helsingfors.
- Isohookana-Asunmaa, T. 2000. *Hyvä opettaja I*. I: Luukkainen O. (red.) 2000. *Hyväksi opettajaksi kasvu ja kasvattaminen*. Juva: WSOY.

Jyväskylä universitet, 2010. *Aineenopettajan koulutuksen opettajan pedagogisten opintojen opetussuunnitelma. 2010-2013.* Jyväskylä universitet. [https://www.jyu.fi/edu/laitokset/okl/Aiko/opiskelu/AIKO%20OPS%2010-13.pdf, hämtad: 25.1.2014]

Kaikkonen, P. 2004. *Opettajuutta etsimässä: vieraan kielen opettajaksi valmistuvien kokemuksia ja käsityksiä.* Tammerfors: Tampere university Press. [http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/68049/opettajuutta_etsimassa_2004.pdf?sequence=1, hämtad: 15.4. 2014]

Kalaja, P, Alanen, R., Dufva, H. (red.) 2011. *Kieltä tutkimassa: tutkielman laatijan opas.* Helsingfors: Finn Lectura.

Korkman, C., Green-Vänttinen, M. & Lehti-Eklund, H. 2010. *Svenska i finska gymnasier.* Helsingfors: Helsingfors universitet. [https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/30083/Nordica_Helsingiensia_22.pdf?sequence=2, hämtad 20.4.2014]

Krokkfors, L. 2000. *Tavoitteena ajatteleva opettaja.* I: Luukkainen O. (red.) 2000. Hyväksi opettajaksi kasvu ja kasvattaminen. Juva: WSOY.

Kveli, A-M. 1994. *Att vara lärare.* Lund: Studentlitteratur.

Kärkkäinen, K. 1993. *Ruotsin opetus on muuttunut – vai onko?* I: Brunell, V. & Kupari, P. (red.) Peruskoulu oppimisympäristönä. Peruskoulun arvointi – 90 tutkimuksen tuloksia. Jyväskylä universitet. Forskningsinstitution för pedagogik.

Kärkkäinen, K. 1993. *Ruotsiko ongelma? Kuinka hyvin peruskoululaiset hallitsevat ruotsin kielentuntemusta ja miten he asennoituvat kielen opiskeluun?* I: Linnakylä, P. & Saari, H. (red.) Oppiiko oppilas peruskoulussa? Peruskoulun arvointi – 90 tutkimuksen tuloksia. Jyväskylä universitet. Forskningsinstitution för pedagogik.

Kärkkäinen, K. & Palola, S. & Tiainen, M. 1993. *Peruskoululaisten asennoituminen ruotsin opiskeluun.* I: Brunell, V. & Kupari, P. (red.) Peruskoulu oppimisympäristönä. Peruskoulun arvointi – 90 tutkimuksen tuloksia. Jyväskylä universitet. Forskningsinstitution för pedagogik

Lax, U. 2008. *Ammatillisesti suuntautunut ruotsin kielen opetus- vahva linkki työelämään.* Mellersta Österbottens yrkeshögskola. [http://www.uasjournal.fi/index.php/kever/article/viewFile/109/198, hämtad: 3.4.2014]

Luukkainen, O. 2004. *Opettajuus- arjessa elämistä vai suunnan näyttämistä.* Tammerfors universitet. Institution för pedagogik. Doktorsavhandling. [http://www.uta.fi/kirjasto/vaitokset/2004/2004011.html, hämtad: 15.4.2014]

- Niemi, H. 2000. *Opetusharjoittelu akateemisen opettajankoulutuksen osana*. I: Luukkainen O. (red.) 2000. Hyväksi opettajaksi kasvu ja kasvattaminen. Juva: WSOY.
- Niikko, A. 2008. *Kokemus suuntaa käsityksiä. Kolmen lastentarhanopettajan näkemyksiä koulutuksen alkuvaiheessa*. I: Niikko A. & Pellikka I. & Savolainen, E. (red.) 2008. Oppimista, opetusta, monitieteisyyttä. Kirjoituksia Kuninkaankartanonmäeltä. Joensuu universitet. Nyslotts lärarutbildningsanstalt.. [http://sokl.uef.fi/verkkojulkaisut/monitiet/niikko.htm, hämtad: 21.10.2013]
- Nurhonen, A. 2001. *Motivaatio ja asenteet ruotsin kielen oppimisessa*. Jyväskylä universitet: institutionen för pedagogik. Pro Gradu –avhandling.. [https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/10705, hämtad: 7.3.2014]
- Pernu, V. 2012. *"...Aattelin että mä voin kyllä olla parempi" : blivande svensklärarens uppfattningar om lärares roll, uppgifter och sin egen läraridentitet*. Jyväskylä universitet: institutionen för språk. Pro Gradu- avhandling. [https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37689/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201204121532.pdf?sequence=1, hämtad 10.11.2013]
- Persson, L. 2006. *Från elevperspektiv till läraridentitet. Lärarstudenternas bilder av lärarkompetens i början och slutet av utbildningen*. Kalmar: Institutionen för Hälso- och beteendevetenskap vid högskolan i Kalmar. Magisteruppsats. [http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1130/FULLTEXT01.pdf, hämtad: 7.10.2013]
- Pohjala, K. & Geber, E. 2010. *Toinen kotimainen kieli*. Utbildningsstyrelsens promemoria 20.1.2010. Bilaga 2. [http://www.oph.fi/download/119741_Toinen_kotimainen_kieli.pdf, hämtad: 8.2.2014]
- Rannström, A. 1995. *Lärarstuderandes föreställningar om sin kommande yrkeskunskap*. Linköpings universitet: Institutionen för pedagogik och psykologi.
- Salo, O-P. 2010. *Ruotsin opettamisen ihanuus ja kurjuus – ruotsinopettajien ajatuksia oppiaineestaan*. I: Ropo, E. & Silfverberg, H. & Soini, T. (red.) 2010. Toisensa kohtaavat ainedidaktikat. Tammerfors: lärarutbildningsantallens publikationsserie A31, 355-368 vid Tammerfors universitet. [http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65636/978-951-44-8011-9.pdf?sequence=1, hämtad: 5.2.2014].
- Salo, O-P. 2010. *Ruotsin opettaminen tänään ja huomenna –mitä ruotsinopettajat ajattelevat?* Kieli, koulutus ja yhteiskunta. Maj 2010. ISSN 1799-0181 (Webbtidning). [https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26993/Toukokuu2010_Ruotsin_opettaminen_tanaan.pdf?sequence=1, hämtad: 30.1.2014]
- Stensmo, C. 2000. *Ledarstilar i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
- Sternberg, K. 2011. *Riittävän hyvä opettaja*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Suonio, K. 2000. *Hyvä opettaja 2*. I: Luukkainen O. (red.) 2000. Hyväksi opettajaksi kasvu ja kasvattaminen. Juva: WSOY.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsingfors: Tammi.

Uusikylä, K. 2006. *Hyvä, paha opettaja*. Jyväskylä: Minerva.

Vilpa, E. 2000. *Hyvä opettaja 3*. I: Luukkainen O. (red.) 2000. Hyväksi opettajaksi kasvu ja kasvattaminen. Juva: WSOY.

Westermarck, A. 1993. *Kolmasluokkalaisten asenteiden kehitys ruotsalaisuuteen, ruotsin kieleen ja sen opiskeluun suomenruotsalaisessa ja ruotsalaisessa kunnassa*. Helsingfors universitet: Institutionen för pedagogik. Pro Gradu -avhandling.

Wright, T. 1987. *Roles of teachers and learners*. Oxford: University Press.

BILAGA 1

Tutkimushaastattelu

Esitiedot informantista:

- Monettako vuotta opiskelet ruotsin opettajaksi ja kuinka paljon sinulla on suoritettuna pedagogisia opintoja?
- Oletko suoravalittu ruotsinopettajaopiskelija?
- Onko sinulla ennen tätä koulutusta muita tutkintoja tai työkokemusta?
- Onko sinulla aikaisempaa kokemusta opettajan työstä tai opettajana toimimisesta?

Tutkimukseen liittyvät kysymykset:

Käsitykset hyvästä opettajasta/ruotsin opettajasta

- 1) Mikä tai millainen on sinun mielestäsi hyvä opettaja yleisesti?
- 2) Millainen on mielestäsi hyvä ruotsin opettaja? Millaisia ominaisuuksia tai taitoja/valmiuksia hyvällä ruotsin opettajalla on?
- 3) Millainen on huono ruotsin opettaja?
- 4) Haluaisitko kommentoida vielä vapaasti jotain hyvään / huonoon ruotsin opettajaan liittyen?
- 5) Mistä sinun käsitykset hyvästä/huonosta ruotsin opettajasta ovat tulleet?

Käsitykset ruotsin opettajan ammatista:

- 6) Mikä on mielestäsi ruotsin opettajan rooli koulussa?
- 7) Mikä tai mitkä ovat ruotsin opettajan tärkeimmät tehtävät koulussa?
- 8) Mitkä ovat ruotsin opettajan ammatin hyviä puolia/mitkä asiat tuottavat iloa ammatissa?
- 9) Mitä huonoja puolia ruotsin opettajan ammatissa on?
- 10) Millainen yleiskuva/kokonaisuus sinulla on ruotsin opettajan ammatista, jos otat huomioon hyvät ja huonot puolet?
- 11) Mistä käsitykset ruotsin opettajan ammattiin liittyen mahdollisesti tulevat?
- 12) Onko sinulla muuta lisättävää ruotsin opettajan ammattiin liittyen?

Lisäkysymys viidennen vuoden opiskelijoille:

- 13) Ovatko pedagogiset opinnot vaikuttaneet jollain tapaa käsityksiisi hyvästä ruotsin opettajasta tai ruotsin opettajan ammatista? Jos ovat, miten?